

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ
Навчально-науковий інститут економіки і управління

Кафедра фінансів

«До захисту в ЕК»
Директор інституту
_____ Олег ШЕРЕМЕТ
(підпис) (ім'я та прізвище)

«__» _____ 2026 р.

«До захисту допущено»
Завідувач кафедри
_____ Лада ШІРІНЯН
(підпис) (ім'я та прізвище)

«__» _____ 2026 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
НА ЗДОБУТТЯ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ БАКАЛАВРА

зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

(код і назва спеціальності)

освітньо-професійної програми Фінанси, банківська справа та страхування
на тему: **Механізм банківського кредитування фізичних осіб**

Виконала: здобувачка 5 курсу, групи ЗФІ-5-4

Нестор Анна Романівна
(прізвище, ім'я, по батькові повністю)

(підпис)

Керівник: Шірінян Лада Василівна
(прізвище, ім'я, по батькові повністю)

(підпис)

Рецензент _____
(ім'я та прізвище)

(підпис)

Я, як здобувач (ка) Національного університету харчових технологій, розумію і підтримую політику університету з академічної доброчесності. Я, не надавав (ла) і не одержував (ла) недозволеної допомоги під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Здобувач (ка) _____
(підпис)

Київ – 2026.

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Інститут (факультет) Навчально-науковий інститут економіки і управління

Кафедра фінансів

Освітній ступінь бакалавр

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Освітньо-професійна програма Фінанси, банківська справа та страхування
(назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри фінансів

/Лада ШІРІНЯН/

«___» _____ 20__ року

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА

Нестор Анна Романівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Механізм банківського кредитування фізичних осіб
керівник проекту (роботи) Шірінян Л.В., д.е.н., проф.,

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом закладу вищої освіти від «05» вересня 2025 р. №641-КС

2. Строк подання здобувачем роботи 10 лютого 2026 р.

3. Вихідні дані до роботи Закони України та законодавчі акти, прийняті Верховною Радою, постанови Кабінету Міністрів України з питань економічного розвитку; інструкції органів виконавчої влади; рекомендовані літературні джерела та методичні посібники, галузеві видання; бухгалтерська і статистична звітність банківської установи

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

Розділ 1. Теоретичні засади банківського кредитування фізичних осіб в Україні

Розділ 2. Оцінка фінансового стану та кредитування фізичних осіб АТ «СЕНС БАНК»

Розділ 3. Шляхи удосконалення механізму кредитування фізичних осіб

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

Рис. 1.1. Визначення кредиту, табл. 1.1. Ключові характеристики кредитів для фізичних осіб, табл. 1.3. Класи кредитоспроможності фізичної особи, табл. 2.1. Склад та структура доходів АТ «Сенс Банк», табл. 2.2. Формування прибутку (збитку) АТ «Сенс Банк», табл. 2.3. Показники ефективності АТ «Сенс Банк», табл.

2.7. Показники кредитування фізичних осіб АТ «Сенс Банк», млн грн, Рис. 2.1.
Розподіл кредитів фізичних осіб за класами АТ «Сенс Банк», млн грн, Рис. 3.1.
Внутрішнє кредитування фізичних осіб банками (% ВВП) - Європейський Союз,
Рис. 3.2. Он-лайн калькулятор оцінки кредитоспроможності, Рис. 3.3. Програма
доступного споживчого кредитування, Рис. 3.4. Відсоткові ставки за кредитами
фізичним особам станом на початок 2026 року.

6. Консультанти розділів проєкту (роботи)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
I	Шірінян Л.В.		
II	Шірінян Л.В.		
III	Шірінян Л.В.		

7. Дата видачі завдання 05 вересня 2025 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломного проєкту (роботи)	Строк виконання етапів проєкту (роботи)	Примітка
1	Вступ	03.11.2025	
2	Робота над 1-м розділом теоретичні засади банківського кредитування фізичних осіб в Україні	20.11.2025	
3	Робота над 2-м розділом оцінка фінансового стану та кредитування фізичних осіб АТ «СЕНС БАНК»	15.12.2025	
4	Робота над 3-м розділом шляхи удосконалення механізму кредитування фізичних осіб	05.01.2026	
5	Висновки	19.01.2026	
6	Список використаних джерел	28.01.2026	
7	Додатки	10.02.2026	

Здобувач

(підпис)

Нестор А.Р.

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

(підпис)

Шірінян Л.В.

(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Нестор А. Р. «Механізм банківського кредитування фізичних осіб»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «бакалавр» за спеціальністю 072 – Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок. Національний університет харчових технологій, Київ, 2026.

Кваліфікаційна робота присвячена розв’язанню теоретичних та практичних проблем банківського кредитування фізичних осіб.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

У вступі обґрунтовано актуальність теми та сформульовано завдання дослідження.

У першому розділі узагальнено теоретичні підходи до побудови механізм банківського кредитування фізичних осіб, визначено нормативно-правове регулювання банківського кредитування фізичних осіб.

У другому розділі проведено оцінка фінансового стану та кредитування фізичних осіб АТ «Сенс Банк».

У третьому розділі обґрунтовано шляхи удосконалення механізму кредитування фізичних осіб, узагальнено зарубіжний досвід розвитку кредитування та можливості його використання в Україні.

Ключові слова: банк, банківське кредитування, кредитування фізичних осіб, споживче кредитування, іпотечне кредитування

ANNOTATION

Nestor A. R. «Mechanism of bank lending to individuals»

Qualification work for the degree of «bachelor» in the specialty 072 – Finance, banking, insurance and stock market. National University of Food Technologies, Kyiv, 2026.

Qualification work is devoted to solving theoretical and practical problems of bank lending to individuals.

The work consists of an introduction, three chapters, conclusions, a list of used sources and appendices.

The introduction substantiates the relevance of the topic and formulates the research objectives.

The first section summarizes theoretical approaches to building a mechanism of bank lending to individuals, defines the regulatory and legal regulation of bank lending to individuals.

The second section assesses the financial condition and lending to individuals of JSC “Sens Bank”.

The third section substantiates ways to improve the mechanism of lending to individuals, summarizes foreign experience in the development of lending and the possibilities of its use in Ukraine.

Keywords: bank, bank lending, lending to individuals, consumer lending, mortgage lending

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ.....	8
1.1. Економічна сутність та значення кредитування	8
1.2. Механізм кредитування фізичних осіб	14
1.3. Нормативно-правове регулювання банківського кредитування фізичних осіб	20
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТА КРЕДИТУВАННЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ АТ «СЕНС БАНК».....	28
2.1. Загальна характеристика АТ «Сенс Банк».....	28
2.2. Оцінка фінансового стану АТ «Сенс Банк».....	33
2.3. Оцінка кредитування фізичних осіб АТ «Сенс Банк».....	40
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ КРЕДИТУВАННЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ.....	47
3.1. Зарубіжний досвід розвитку кредитування та можливості його використання в Україні.....	47
3.2. Проблеми кредитування фізичних осіб та шляхи їх вирішення.....	52
3.3. Удосконалення механізму кредитування фізичних осіб АТ «Сенс Банк».....	61
ВИСНОВКИ.....	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	71

ВСТУП

Актуальність теми. Банківське кредитування фізичних осіб має надзвичайно важливу роль для фізичних осіб через можливість забезпечити платоспроможність за споживними потребами чи іншими потребами (придбання авто чи житла), для банків кредитування фізичних осіб має можливість отримати процентний дохід та інші комісійні доходи, зменшити концентрацію ризиків та покращити показники кредитного портфеля, навіть виробники товарів чи надавачів послуг, магазини зацікавлені у розвинутому кредитуванні для забезпечення постійного платоспроможного попиту на товари і послуги.

Актуальність теми кваліфікаційної роботи лише посилюється та механізм кредитування фізичних осіб вимагає удосконалення через проблеми, які накопичилися у банківській системі через економічну нестабільність, воєнний стан та високий рівень непрацюючих кредитів, високий рівень відсоткових ставок та інші несприятливі умови.

Теоретичні та практичні питання кредитування фізичних осіб досліджували українські та іноземні вчені: Є. М. Андрущак, О. В. Богач, Н. І. Волкова, Д. М. Гладких, Ю. Б. Деркач, Л. А. Зверук, У. М. Котенко, В. А. Кульбіда, З. М. Криховецька, О. О. Любіч, Т. П. Моташко, С. П. Перхайло, В. Б. Рейнська, Ю. А. Романовська. Незважаючи на чисельні публікації мало дослідженими залишаються питання впровадження іноземного досвіду та покращення механізму кредитування фізичних осіб з урахуванням воєнного стану та кредитних ризиків.

Мета і завдання дослідження. Мета кваліфікаційної роботи є розв'язання теоретичних та практичних проблем банківського кредитування фізичних осіб. Для досягнення мети кваліфікаційної роботи визначено наступні завдання:

- узагальнити сутність та значення кредитування,

- дослідити механізм кредитування фізичних осіб,
- дослідити нормативно-правове регулювання банківського кредитування фізичних осіб,
- визначити загальну характеристику банку,
- провести оцінку фінансового стану банку,
- провести оцінку кредитування фізичних осіб банку,
- узагальнити зарубіжний досвід розвитку кредитування та можливості його використання в Україні,
- визначити проблеми кредитування фізичних осіб та обґрунтувати шляхи їх вирішення,
- обґрунтувати шляхи удосконалення механізму кредитування фізичних осіб.

Об’єкт дослідження – механізм банківського кредитування фізичних осіб.

Предмет дослідження – економічні відносини, що виникають між банками та фізичними особами із використання кредитного механізму.

Методи дослідження: аналізу та синтезу – під час вивчення сутності кредиту та кредитування фізичних осіб; історичний – під час визначення розвитку банку та його кредитного механізму, фінансового аналізу – під час оцінки фінансового стану банку та оцінки кредитування фізичних осіб банку; порівняння – під час узагальнення зарубіжного досвіду розвитку кредитування, наукового узагальнення – під час визначення проблем кредитування фізичних осіб та обґрунтувати шляхів їх вирішення.

Інформаційна база є навчальні та наукові видання з питань банківської діяльності та кредитування, Закони України та інші нормативно-правові акти з питань банківської діяльності та кредитування, дані офіційних сайтів Національного банку України, Світового банку та комерційних банків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

1.1. Економічна сутність та значення кредитування

Банківського кредитування фізичних осіб вчені визначають через сутність кредиту, однак кредитування фізичних осіб має ряд особливостей та обмежується економічними відносинами, де позичальниками виступають виключно фізичні особи.

Кредит як економічна категорія з історичного погляду трактувалася представниками різних економічних шкіл та концепцій по-різному. Кожна з них пропонує своє бачення сутності кредиту, його функцій та впливу на економіку. Розглянемо основні з них [31, с. 398]:

1. Класична теорія кредиту: представники класичної школи, такі як Адам Сміт та Давид Рікардо, розглядали кредит як інструмент перерозподілу капіталу між різними сферами економіки. Вони вважали, що кредит сприяє ефективному використанню ресурсів, спрямовуючи їх туди, де вони є найбільш продуктивними. Класична теорія кредиту базується на принципі «нейтральності грошей», тобто вважається, що гроші не впливають на реальні економічні процеси, а лише є посередником в обміні.

2. Кейнсіанська теорія кредиту: Джон Кейнс та його послідовники відійшли від класичного погляду на кредит. Вони вважали, що кредит є важливим інструментом державного регулювання економіки, особливо під час криз. Кейнсіанці стверджували, що збільшення кредитування може стимулювати попит та інвестиції, сприяючи виходу з рецесії. Вони також наголошували на важливості процентної ставки як інструменту кредитно-грошової політики.

3. Інституціональна теорія кредиту: представники інституціональної теорії, такі як Торстейн Веблен та Дуглас Норт, акцентували увагу на ролі інституцій у функціонуванні кредитної системи. Вони вважали, що розвиток кредитних інститутів, таких як банки та фінансові ринки, є важливим фактором економічного зростання. Інституціоналісти також досліджували вплив соціальних та культурних факторів на кредитні відносини.

4. Сучасні теорії кредитування: сучасні теорії кредитування, такі як поведінкова економіка та інформаційна економіка, враховують психологічні та інформаційні аспекти кредитних відносин. Поведінкова економіка вивчає, як когнітивні спотворення та емоції впливають на рішення людей щодо кредитування. Інформаційна економіка досліджує проблеми асиметричної інформації між кредиторами та позичальниками, а також способи їх вирішення.

Згідно із Законом України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 № 2121-III, банківський кредит - це будь-яке зобов'язання банку надати певну суму грошей, будь-яка гарантія, будь-яке зобов'язання придбати право вимоги боргу, будь-яке продовження строку погашення боргу, яке надано в обмін на зобов'язання боржника щодо повернення заборгованої суми, а також на зобов'язання на сплату процентів та інших зборів з такої суми [1]. Досить вдало визначення кредиту ілюструє у своїй праці Л. М. Кіндрацька та О. В. Павелко, А. М. Велігурська (рис. 1.1). Банківський кредит, за переконаннями вітчизняних науковців, це: позичковий капітал банку у грошовій формі, що передається у тимчасове користування на засадах строковості, повернення, платності, забезпеченості та цільового використання [26, с. 77]; форма позичкового капіталу (в грошовій або товарній формах), що надається на умовах повернення і обумовлює виникнення кредитних відносин між тим, хто надає кредит, і тим, хто його отримує; суспільні відносини, що виникають між економічними суб'єктами у зв'язку з переданням один одному в тимчасове користування вільних коштів (вартості) на засадах зворотності, платності та добровільності.

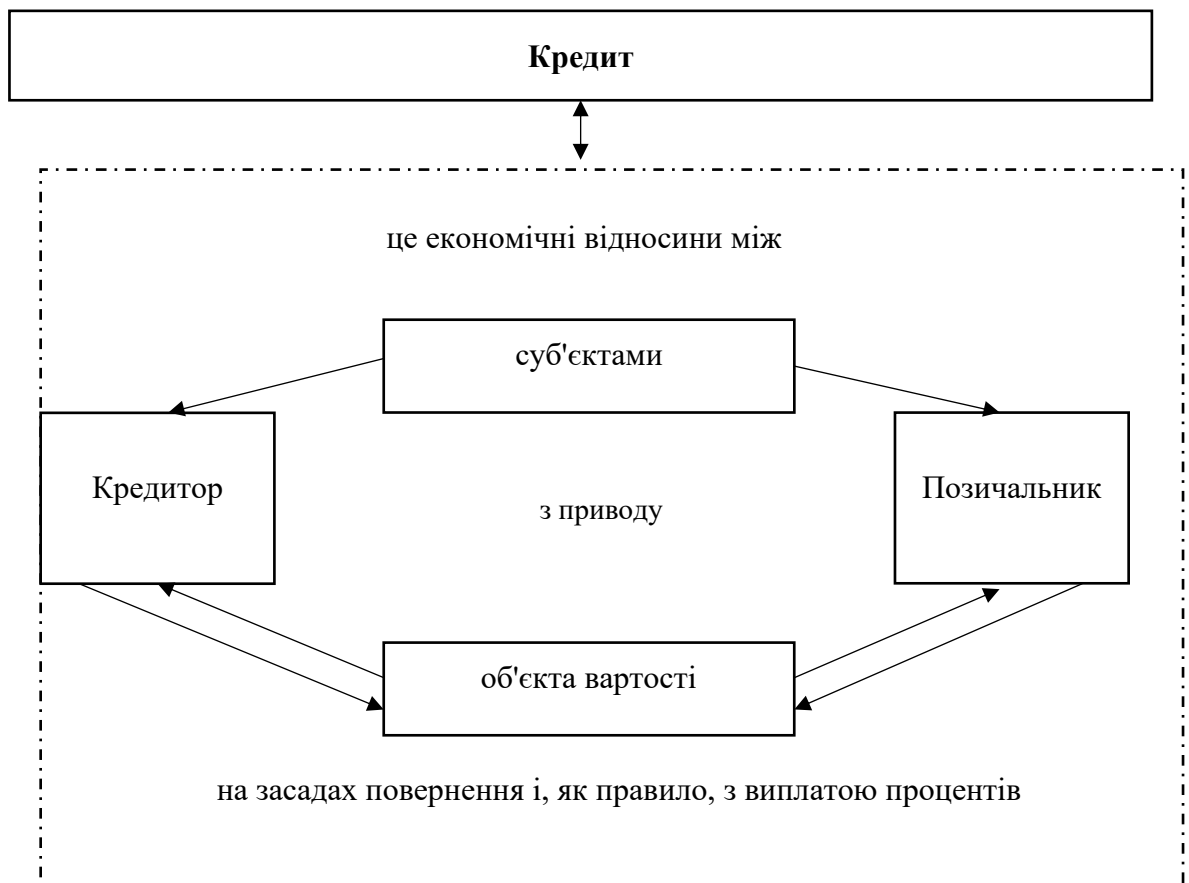

Рис. 1.1. Визначення кредиту

Джерело: [26, с. 229].

Згідно з трактуваннями, визначеними у Міжнародних стандартах фінансової звітності, надані банками кредити відносяться до категорії фінансових активів, які є одним із видів фінансових інструментів. Відповідно до МСБО 32 «Фінансові інструменти: подання» [8] фінансовий актив - це будь-який актив, що є:

- а) грошовими коштами;
- б) інструментом власного капіталу іншого суб'єкта господарювання;
- в) контрактним правом:
 - отримувати грошові кошти або інший фінансовий актив від іншого суб'єкта господарювання або
 - обмінювати фінансові інструменти з іншим суб'єктом господарювання за умов, які є потенційно сприятливими, або

г) контрактом, розрахунки за яким здійснюватимуться або можуть здійснюватися власними інструментами капіталу суб'єкта господарювання та який є:

- непохідним інструментом, за який суб'єкт господарювання зобов'язаний або може бути зобов'язаний отримати змінну кількість власних інструментів капіталу суб'єкта господарювання, або

- похідним інструментом, розрахунки за яким здійснюватимуться або можуть здійснюватися іншим чином, ніж обміном фіксованої суми грошових коштів або іншого фінансового активу на фіксовану кількість власних інструментів капіталу суб'єкта господарювання.

Чинним банківським законодавством України кредитні операції визначаються як вид активних банківських операцій, пов'язаних із розміщенням залучених банком коштів таким шляхом: надання їх у тимчасове користування або прийняття зобов'язань про надання певної суми коштів; надання гарантій, порук, акредитивів, акцептів, авалів; розміщення депозитів; проведення факторингових операцій та операцій фінансового лізингу; видача кредитів у формі врахування векселів, у формі операцій зворотного репо; будь-якого продовження строку погашення боргу, яке надано в обмін на зобов'язання боржника щодо повернення заборгованої суми, а також на зобов'язання щодо сплати процентів та інших зборів за такою сумою (відстрочення платежу); розстрочення платежу за продані банком активи.

Слід розрізняти поняття «банківський кредит» і «банківське кредитування», оскільки останнє становить собою форму руху позичкового капіталу, в якій посередником виступає банк, котрий водночас є кредитором і позичальником.

Кредитування фізичних осіб часто ототожнюють з споживчим кредитуванням, під яким розуміють «фінансові відносини, що виникають між кредитором і позичальником з приводу надання першому грошових коштів або інших матеріальних цінностей для задоволення особистих, сімейних,

домашніх та інших подібних потреб, не пов'язаних зі здійсненням підприємницької діяльності» [31, с. 401].

Тарасенко А., Пентелейчук М., Колотило Л. зазначають, що споживчий кредит як один з видів кредитів для фізичних осіб є «багатограним явищем, яке потребує комплексного вивчення з урахуванням різних аспектів, тому є кілька теоретичних підходів до визначення сутності» [31, с. 398]. На основі підходів сформуємо розуміння кредитування фізичних осіб:

- економічний підхід: розглядає кредитування фізичних осіб як один із видів кредитування, що характеризується цільовим призначенням (задоволення потреб кінцевого споживання) та суб'єктним складом (позичальниками є фізичні особи). Згідно з цим підходом кредитування фізичних осіб дозволяє фізичним особам купувати товари та послуги, які вони не можуть собі дозволити власним коштом, що збільшує обсяги продажів та виробництва;

- фінансовий підхід: акцентує увагу на фінансових аспектах кредитування фізичних осіб, таких як процентні ставки, строки кредитування, види кредитів тощо. Розглядає кредитування фізичних осіб як фінансовий інструмент, що дозволяє банкам та іншим кредитним установам отримувати прибуток за рахунок процентних ставок, інших комісійних доходів. Цей підхід також враховує ризики, пов'язані зі кредитування фізичних осіб, такі як кредитні ризики та ризики ліквідності;

- соціологічний підхід: досліджує вплив кредитування фізичних осіб на поведінку споживачів, їхні цінності та спосіб життя;

- юридичний підхід: розглядає кредитування фізичних осіб як правову категорію, що регулюється відповідним законодавством, що досліджено у п. 1.3 кваліфікаційної роботи.

Значення банківського кредитування фізичних осіб відрізняється для різних учасників по-різному:

- ✓ для фізичних осіб – можливість придбання товарів і послуг, на які тимчасово немає власних коштів. Науковці вказують на переваги

кредитування фізичних осіб саме для них: «підвищення купівельної спроможності населення та їх життєвого рівня» [30, с. 200],

✓ для банків – отримання додаткового доходу та диференціація ризиків кредитного портфеля або інші ефекти: «Банки при цьому отримують можливість підвищити ефективність діяльності та вдосконалити політику обслуговування фізичних осіб, що позитивно позначається на їхніх фінансових результатах» [16, с. 47],

✓ для економіки – «сприяє збільшенню купівельної спроможності, що, у свою чергу, стимулює виробництво та розвиток економіки в цілому» [31, с. 403], особливо цей ефект відчуває виробництво продуктів харчування, товарів побутових для домогосподарств, а також торгівля.

Подвійна природа кредитування фізичних осіб (споживчого кредитування) є особливістю кредитування. «З одного боку, це інструмент для задоволення особистих потреб та підвищення рівня життя населення. З іншого боку, це потужний механізм економічного впливу, що сприяє розвитку виробництва, торгівлі та зростанню доходів державного бюджету» [31, с. 403].

Підсумовуючи сутність банківського кредитування фізичних осіб на основі сутності кредитування визначено, що кредитування фізичних осіб: один із видів кредитування, що характеризується цільовим призначенням (задоволення потреб кінцевого споживання) та суб'єктним складом (позичальниками є фізичні особи) - економічний підхід, фінансовий інструмент, що дозволяє банкам отримувати прибуток за рахунок процентних ставок, інших комісійних доходів – фінансовий підхід; соціологічний підхід: досліджує вплив кредитування фізичних осіб на поведінку споживачів, їхні цінності та спосіб життя; юридичний підхід: розглядає кредитування фізичних осіб як правову категорію, що регулюється відповідним законодавством.

1.2. Механізм кредитування фізичних осіб

Під механізмом кредитування розуміється поетапність видачі кредитів комерційними банками та сукупність умов, що зумовлюють таку видачу на кожному етапі кредитування. Процес банківського кредитування передбачає етапи, кожен із яких самостійно задовольняє рішення локального завдання, а всі етапи разом допомагають в досягненні головної мети позичкових операцій - їх прибутковості та надійності для банку [13, с. 115].

Існують різні способи розмежування цих етапів, однак, спільним є виділення попереднього, підготовчого, основного та заключного етапів. Попередній етап полягає в обґрунтуванні доцільності розгляду кредитної заявки, а саме у проведенні попередніх переговорів із позичальником, протягом яких з'ясовуються цілі, джерела погашення кредиту, кредитна історія позичальника, отримується інформація про наявність рахунків в інших банках, оборотів по них. Підготовчий етап передбачає кількісне оцінювання рішення, тобто оцінювання кредитоспроможності клієнта, віднесення його до відповідного класу за рейтингом надійності, вивчення документів [13, с. 115].

На основному етапі розробляються умови кредитної угоди (договору), здійснюється їх коригування (за потреби), підписання кредитної угоди, формування кредитного досьє, реєстрація, підготовка та передача розпорядження в операційний відділ та безпосередній процес надання кредиту. Заключний етап полягає у супроводженні кредиту (контроль за його використанням, збереженням предмета застави), реалізації відповідної стратегії щодо проблемного кредиту (за наявності ознак проблемності кредиту), поверненні кредиту і отриманні відсотків за його надання позичальнику.

Крім послідовного виконання завдань, передбачених кожним етапом, важливо забезпечити їх деталізацію, виокремити обов'язки та відповідальність окремих посадових осіб, які забезпечують реалізацію відповідного етапу

кредитування. Саме тому необхідним є розроблення кредитної політики, яка б визначала стандарти, параметри і процедури, якими б керувались банківські працівники під час надання, оформлення кредитів і управління кредитними ризиками.

Варто зазначити, що кредитна політика банку представлена у вигляді документу «Положення про кредитну політику», що визначає основні принципи і стандарти кредитної діяльності; встановлює відповідальність та повноваження працівників банку на кожному етапі кредитного процесу; встановлює загальний підхід банку до прийняття кредитних ризиків; забезпечує комплексний підхід до управління ризиками. Кредитна політика, як нормативний документ, визначає основні вектори управління кредитною діяльністю банку, які представлені такими її підрозділами: клієнти та продукти, валюта фінансування, цільові галузі для фінансування, ухвалення новацій та змін, обробка виключних ситуацій (ризик-менеджмент), основні принципи кредитування, організація кредитного процесу, мінімальні вимоги до потенційних позичальників, мінімальні стандарти кредитної угоди, кредитні повноваження, моніторинг кредитів, економічні заходи в роботі з проблемними кредитами, звітність [18, с. 351].

Ключові характеристики банківського кредитування фізичних осіб з поділом на споживчі кредити та іпотечні кредити, автокредити наведено у табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Ключові характеристики кредитів для фізичних осіб

Характеристика	Споживчі кредити	Іпотечні кредити	Автокредити
1	2	3	4
Термін кредитування	зазвичай надаються на короткі строки	зазвичай надаються на довгі строки	Строки відрізняються залежно від умов кредитування
Соціальний характер	соціальний характер, оскільки спрямовані на задоволення життєвих потреб фізичних осіб	соціальний характер, оскільки спрямовані на забезпечення житлом	соціальний характер, оскільки спрямовані на забезпечення авто

1	2	3	4
Специфічні умови надання	невеликі суми, спрощені процедури оцінки кредитоспроможності, можливість оформлення кредиту без застави	великі суми, складні процедури оцінки кредитоспроможності, об'єкт кредитування у заставі	великі суми, складні процедури оцінки кредитоспроможності, об'єкт кредитування у заставі
Кредитодавцем є банківська установа	Більшість споживчих кредитів надають банки	Більшість іпотечних кредитів надають банки за державної підтримки (програма ЄОселя)	Більшість автокредитів надають банки

Джерело: [16, с. 47]

Ключові характеристики кредитування фізичних осіб є такими, що відповідають принципам кредитування:

- поворотність: кредит необхідно повернути кредитору в обумовлені терміни, зазвичай із нарахованими відсотками;
- платність: позичальник сплачує не лише суму самого кредиту, а і проценти за його використання;
- терміновість: кредит надається на певний строк, після закінчення якого він має бути повністю погашений;
- цільовий або нецільовий характер: цільовий кредит: видається на придбання конкретного товару чи послуги (наприклад, автомобіль, ремонт житла); нецільовий кредит: може бути використаний на будь-які потреби позичальника;
- забезпеченість або незабезпеченість: забезпечений кредит: видається під заставу майна позичальника (наприклад, нерухомості, автомобіля); незабезпечений кредит: надається виключно на основі довіри до позичальника та його платоспроможності [31, с. 401].

До ключових характеристик кредитування фізичних осіб вчені відносять високий рівень ризиковості, а саме можливість формування таких ризиків: кредитний ризик, ризик недостатньої оцінки платоспроможності, ризик концентрації, макроекономічний ризик, операційний ризик, ризик процентної ставки [16, с. 48].

Механізм кредитування фізичних осіб передбачає наявність різних видів кредитів (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Класифікація кредитів фізичних осіб

№ з/п	Класифікаційна ознака	Вид кредиту	Характеристика
1	2	3	4
1	За цільовим призначенням	Цільові кредити	надаються на придбання конкретних товарів або послуг. Наприклад, автокредит, іпотека, кредит на навчання. Переваги: нижча процентна ставка, можливість отримати додаткові знижки або бонуси від партнерів банку. Недоліки: обмеження у використанні коштів.
		Нецільові кредити	можуть бути використані на будь-які потреби позичальника. Переваги: більша свобода у використанні коштів. Недоліки: зазвичай вища процентна ставка.
2	За способом отримання	Готівкові кредити	кошти перераховуються на банківську картку або видаються готівкою
		Кредити на товари та послуги	кошти перераховуються безпосередньо продавцю товару або послуги
3	За терміном кредитування	Короткострокові кредити	термін повернення до 1 року
		Середньострокові кредити	термін повернення від 1 до 5 років
		Довгострокові кредити	термін повернення понад 5 років
4	За видом забезпечення	Незабезпечені кредити	надаються без додаткового забезпечення
		Забезпечені кредити	для отримання такого кредиту необхідно надати майно в заставу
5	За способом погашення	Ануїтетні платежі	щомісячні платежі однакової суми, яка включає як відсотки, так і частину основного боргу.
		Диференційовані платежі	щомісячні платежі зменшуються з кожним наступним платежем, оскільки зменшується сума боргу.
6	За видом кредитора	Банківські кредити	надаються банківськими установами
		Кредити від небанківських фінансових установ	надаються мікрофінансовими організаціями, ломбардами, тощо

Джерело: [31, с. 401-402]

Механізм кредитування фізичних осіб передбачає наявність механізму державного регулювання і нагляду. Державне регулювання та нагляд у сфері кредитування фізичних осіб здійснює Національний банк України.

Національний банк України у сфері кредитування фізичних осіб:

1) затверджує методику розрахунку загальної вартості кредиту для споживача, реальної річної процентної ставки за договором про споживчий кредит;

2) встановлює вимоги до кредитних посередників та їхньої діяльності;

3) встановлює вимоги до кредиторів, нових кредиторів, колекторських компаній та їхньої діяльності при здійсненні ними врегулювання простроченої заборгованості;

4) здійснює нагляд за додержанням кредиторів, новими кредиторами, колекторськими компаніями законодавства про захист прав споживачів фінансових послуг, у тому числі вимог щодо взаємодії із споживачами при врегулюванні простроченої заборгованості (вимог щодо етичної поведінки);

5) здійснює контроль за додержанням законодавства про рекламу;

6) приймає рішення про належність заходів, спрямованих на погашення у позасудовому порядку заборгованості споживача, який прострочив виконання грошового зобов'язання за договором про споживчий кредит або іншим договором, передбаченим частиною другою статті 3 цього Закону, до здійснення діяльності з врегулювання простроченої заборгованості (колекторської діяльності);

7) розглядає заяви та звернення споживачів фінансових послуг, у межах компетенції перевіряє викладені споживачами факти порушення їхніх прав та відповідно до законодавства приймає рішення за результатами їх розгляду;

8) у межах компетенції вживає заходів, спрямованих на припинення виявлених порушень прав споживачів, поновлення порушених прав споживачів, встановлення та усунення причин таких порушень, встановлення посадових осіб, відповідальних за виявлені порушення;

9) приймає рішення про внесення до реєстру колекторських компаній або про відмову в такому внесенні;

10) веде реєстр колекторських компаній та встановлює порядок його ведення;

10-1) має право встановлювати додаткові вимоги до оцінювання кредитоспроможності споживача;

11) здійснює інші повноваження, передбачені законом.

Національний банк України здійснює нагляд у сфері кредитування фізичних осіб у формах інспекційних перевірок та безвиїзного нагляду.

При здійсненні нагляду у сфері кредитування фізичних осіб, у тому числі контролю за дотриманням законодавства про рекламу кредиту, Національний банк України має право застосовувати професійне судження.

У межах здійснення нагляду за додержанням законодавства про захист прав споживачів фінансових послуг, у тому числі порушення встановлених законодавством вимог щодо взаємодії із споживачами при врегулюванні простроченої заборгованості (вимог щодо етичної поведінки), законодавства про рекламу фінансових послуг днем початку адміністративного провадження за ініціативою Національного банку України є день складення ним документа, в якому зафіксовані обставини, що можуть бути підставою для прийняття Національним банком України індивідуального акта щодо кредитодавця, нового кредитора та/або колекторської компанії. Документи, в яких фіксуватимуться такі обставини, визначаються нормативно-правовими актами Національного банку України.

1.3. Нормативно-правове регулювання банківського кредитування фізичних осіб

В Україні регулювання кредитування фізичних осіб відбувається через формальні норми і правила та неформальні вимоги, що формуються державними органами і саморегулюючими організаціями (кредитними установами, банками).

Здійснення захисту прав позичальників-фізичних осіб в Україні з боку держави сьогодні регламентується такими законодавчими актами, як:

- Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV [6];
- Закон України «Про захист прав споживачів» від 12.05.1991 № 1023-XII [2],
- Закон України «Про споживче кредитування» від 15.11.2016 № 1734-VIII [5],
- Закон України «Про іпотеку» від 05.06.2003 № 898-IV [3],
- Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 № 2121-III [1],
- Закон України «Про організацію формування та обігу кредитних історій» від 23.06.2005 № 2704-IV та ін [5].

Закон України «Про споживче кредитування» від 15.11.2016 № 1734-VIII [5] визначає загальні правові та організаційні засади споживчого кредитування в Україні відповідно до міжнародно-правових стандартів у цій сфері. Ст. 12 Закону визначає обов'язкові положення, що мають бути визначені у договорі про споживчий кредит:

- 1) найменування та місцезнаходження кредитодавця та кредитного посередника (за наявності), прізвище, ім'я, по батькові та місце проживання споживача (позичальника);
- 2) тип кредиту (кредит, кредитна лінія, кредитування рахунку тощо), мета отримання кредиту;

- 3) загальний розмір наданого кредиту;
- 4) порядок та умови надання кредиту;
- 5) строк, на який надається кредит;
- 6) необхідність укладення договорів щодо додаткових та/або супутніх послуг третіх осіб, пов'язаних з отриманням, обслуговуванням та поверненням кредиту (за наявності);
- 7) види забезпечення наданого кредиту (якщо кредит надається за умови отримання забезпечення);
- 8) процентна ставка за кредитом, її тип (фіксована чи змінювана), порядок її обчислення, у тому числі порядок зміни, та сплати процентів;
- 9) денна процентна ставка, її розрахунок та загальні витрати за споживчим кредитом (крім споживчих кредитів, виконання зобов'язань за якими забезпечено заставою/іпотекою або правом довірчої власності), орієнтовна реальна річна процентна ставка та орієнтовна загальна вартість кредиту для споживача на дату укладення договору про споживчий кредит. У разі відсутності у кредитодавця інформації про вартість певної додаткової та/або супутньої послуги, що надається споживачу третьою особою під час укладення договору про споживчий кредит, орієнтовна вартість такої послуги визначається відповідно до пункту 7 частини третьої статті 9 цього Закону [5]. Усі припущення, використані для обчислення орієнтовної реальної річної процентної ставки та/або орієнтовної загальної вартості кредиту, повинні бути зазначені;
- 10) порядок повернення кредиту та сплати процентів за користування споживчим кредитом, власних комісій та інших платежів (за наявності), включно із кількістю платежів, їх розміром та періодичністю внесення, у вигляді графіка платежів (у разі кредитування у вигляді кредитування рахунку, кредитної лінії графік платежів може не надаватися);
- 11) інформація про наслідки прострочення виконання зобов'язань зі сплати платежів, у тому числі розмір неустойки, процентної ставки, інших

платежів, які застосовуються чи стягуються при невиконанні зобов'язання за договором про споживчий кредит;

12) порядок та умови відмови від надання та одержання кредиту;

13) порядок дострокового повернення кредиту;

14) відповідальність сторін за порушення умов договору;

15) право споживача на звернення до Національного банку України у разі порушення кредитором, новим кредитором та/або колекторською компанією законодавства у сфері споживчого кредитування, у тому числі порушення вимог щодо взаємодії із споживачами при врегулюванні простроченої заборгованості (вимог щодо етичної поведінки), а також на звернення до суду з позовом про відшкодування шкоди, завданої споживачу у процесі врегулювання простроченої заборгованості.

Регулятивні повноваження державних органів у сфері кредитування фізичних осіб аналогічні повноваженням з регулювання кредитного ринку загалом і включають пруденційне регулювання, захист прав споживачів фінансових послуг, встановлення оптимального рівня конкуренції. Під пруденційним регулюванням розуміється державне регулювання ризиків, пов'язаних із діяльністю фінансових установ [25, с. 46]. Для банків це регулювання означає прийняття законів і нормативних актів НБУ, спрямованих на створення таких умов банківської діяльності, які знижують ризики неліквідності, неплатоспроможності й фінансової стійкості банків. Основними документами банківського нагляду щодо кредитного ризику є нормативні документи НБУ:

– Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями, затверджене постановою Правління НБУ № 351 від 30.06.2016 р. [7] (Постанова НБУ № 351);

– Методичні вказівки з інспектування банків «Система оцінки ризиків», затверджені постановою НБУ №104 від 15.03.2004 р.;

– Методичні рекомендації з організації і функціонування систем ризик-менеджменту в банках України, затверджені Постановою Правління НБУ № 361 від 02.08.2004 р.

Захисту прав споживачів фінансових послуг присвячені і нормативні акти НБУ: Постанова «Про заходи щодо забезпечення погашення кредитів» № 461 від 06.08.2009 р.; «Правила надання банками України інформації споживачу про умови кредитування та сукупну вартість кредиту», затверджені постановою Правління НБУ № 168 від 10.05.2007 р.

Постанова НБУ № 351 [7] визначає основні правові умови кредитування фізичних осіб. Банки зобов'язані здійснювати оцінку кредитоспроможності та кредитного ризику на підставі кількісних та якісних показників.

Кількісні показники:

1) сукупний чистий дохід: регулярні доходи, отримувані на території України та з джерел за межами України у вигляді заробітної плати, інших виплат та винагород, що сплачуються відповідно до умов трудового та цивільно-правового договору, доходів від надання в оренду (користування) майна, розташованого в Україні, включаючи рухомий склад транспорту, приписаний до розташованих в Україні портів, з відрахуванням податків та обов'язкових платежів; пенсії; соціальна допомога; проценти, дивіденди, роялті та будь-які інші пасивні (інвестиційні) доходи з відрахуванням податків; дохід від діяльності фізичної особи як суб'єкта господарювання або від здійснення незалежної професійної діяльності з відрахуванням податків і щомісячних сукупних витрат, пов'язаних із веденням господарської діяльності;

1-1) сукупний обсяг боргового навантаження: сукупний обсяг платежів боржника, що підлягають сплаті відповідно до умов договорів про надання кредитів, укладених боржником із банком, іншими банками та небанківськими фінансовими установами;

2) накопичення на рахунках у банку (інформація надається боржником - фізичною особою за бажанням);

3) коефіцієнти, що характеризують поточну платоспроможність боржника - фізичної особи і його фінансові можливості виконати зобов'язання за кредитом (співвідношення обсягу боргу за кредитом до вартості об'єкта кредитування; співвідношення щомісячних витрат боржника на обслуговування боргу до обсягу його щомісячних доходів тощо). Оптимальні значення цих коефіцієнтів банк установлює самостійно з урахуванням видів кредитів і залежно від форми їх надання, цільового призначення, строку користування, наявності забезпечення, способу сплати тощо.

Банк має право під час розрахунку розміру кредитного ризику за іпотечним кредитом за одночасного дотримання таких умов:

1) член родини відповідно до договору поруки є поручителем за іпотечним кредитом;

2) договором поруки передбачено зобов'язання члена родини забезпечити виконання зобов'язання за іпотечним кредитом у повному обсязі, включаючи сплату основного боргу, процентів та інших платежів, передбачених договором;

3) договір поруки передбачає право банку вимагати від поручителя виконання договірної зобов'язання в разі прострочення боржником виконання будь-якого з платежів з погашення боргу за іпотечним кредитом;

4) факт отримання членом родини доходів протягом дії договору поруки підтверджується достовірними документами;

5) банк отримав інформацію щодо зобов'язань члена родини за кредитними договорами/договорами поруки, укладеними з банком, іншими банками та небанківськими фінансовими установами;

6) банк визначає кількісні показники боржника, з урахуванням інформації (даних) щодо члена родини;

7) банк забезпечує актуалізацію даних/показників не рідше ніж один раз на рік;

8) кредитна історія члена родини засвідчує, що на дату оцінки кредитного ризику немає інформації про 5 клас члена родини;

9) прострочення погашення боргу за наданим банком іпотечним кредитом на дату оцінки кредитного ризику не перевищує 60 календарних днів.

Банк для розрахунку кількісних показників ураховує доходи, факт отримання яких протягом дії договору підтверджується достовірними документами, виданими третьою особою (довідка з місця роботи, довідка/декларація про доходи/податкова декларація, виписка (довідка) банку з рахунку про рух коштів) або банком-кредитором, який є роботодавцем або здійснює обслуговування його рахунку.

Якісні показники:

- 1) загальний матеріальний стан клієнта (тобто наявність у власності майна, крім майна, переданого в заставу);
- 2) соціальна стабільність клієнта (тобто наявність постійної роботи, ділова репутація, сімейний стан тощо);
- 3) вік клієнта;
- 4) кредитна історія боржника.

Питома вага кількісних показників у загальній оцінці фінансового стану боржника - фізичної особи має становити не менше ніж 70 %. Оптимальні значення кількісних показників, характеристики якісних показників, порядок їх урахування під час оцінки фінансового стану боржника - фізичної особи, а також спосіб (принцип) їх вбудовування до власної системи класифікації кредитних операцій визначаються банком у внутрішньобанківському положенні.

Банк визначає періодичність здійснення оцінки поточного фінансового стану боржника самостійно з урахуванням стану обслуговування боргу, але не рідше ніж 1 (один) раз на рік.

Банк визначає клас боржника на підставі результатів оцінки його фінансового стану відповідно до наведених характеристик, у тому числі з урахуванням фактора своєчасності сплати боргу (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Класи кредитоспроможності фізичної особи

Клас	Фінансовий стан	Характеристика
1	2	3
1	високий	– сукупний обсяг боргового навантаження не перевищує 50% обсягу сукупного чистого доходу; – кількість календарних днів прострочення погашення боргу не перевищує 7 днів; – наявні підстави вважати, що і надалі виконання зобов'язань боржником здійснюватиметься на високому рівні; наявність у власності майна, крім майна, переданого в заставу/забезпечення на підставі права довірчої власності; – коефіцієнти, що характеризують поточну платоспроможність і фінансові можливості виконати зобов'язання за кредитом, перевищують їх оптимальні значення
2	добрий	– сукупний обсяг боргового навантаження боржника не перевищує 60% обсягу сукупного чистого доходу; – кількість календарних днів прострочення погашення боргу становить від 8 до 30 днів; – наявні підстави вважати, що надалі стан виконання зобов'язань боржником не погіршиться; – коефіцієнти, що характеризують поточну платоспроможність і фінансові можливості виконати зобов'язання за кредитом, не нижчі, ніж їх оптимальні значення
3	задовільний	– сукупний обсяг боргового навантаження не перевищує 70% обсягу сукупного чистого доходу; – простежуються інші негативні тенденції (зміна місця роботи з погіршенням умов, зростання обсягу зобов'язань боржника, що свідчить про підвищення ймовірності несвоєчасного та/або в неповній сумі погашення боргу); – кількість календарних днів прострочення погашення боргу становить від 31 до 60 днів; – наявні підстави очікувати надалі погіршення стану виконання боржником зобов'язань; – коефіцієнти, що характеризують поточну платоспроможність і фінансові можливості виконати зобов'язання за кредитом, не завжди відповідають оптимальним значенням
4	незадовільний	– сукупний обсяг боргового навантаження боржника - не перевищує 80% обсягу сукупного чистого доходу; – наявні негативні зміни щодо загального матеріального стану клієнта та/або його соціальної стабільності; – зростання обсягу зобов'язань боржника свідчить про високу ймовірність несвоєчасного та/або в неповній сумі погашення боргу; – кількість календарних днів прострочення погашення боргу становить від 61 до 90 днів; – коефіцієнти, що характеризують поточну платоспроможність і фінансові можливості виконати

		зобов'язання за кредитом, є несуттєво нижчими, ніж їх оптимальні значення
5	критичний	– сукупний обсяг боргового навантаження боржника перевищує 80% обсягу сукупного чистого доходу; – кількість календарних днів прострочення погашення боргу становить більше 90 днів; – коефіцієнти, що характеризують поточну платоспроможність і фінансові можливості виконати зобов'язання за кредитом, нижчі, ніж їх оптимальні значення.

Банк у разі наявності в боржника - фізичної особи характеристик, які відповідають різним класам, відносить такого боржника до нижчого класу.

Банк визначає клас боржника - фізичної особи, що є нерезидентом, за класом, нижчим із двох: визначеним згідно з пунктами 68-77 розділу V Постанова НБУ № 351 [7] та визначеним на підставі кредитного рейтингу за міжнародною шкалою країни місцезнаходження боржника.

Отже, здійснення захисту прав позичальників-фізичних осіб в Україні з боку держави сьогодні регламентується такими законодавчими актами, як: Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV; Закон України «Про споживче кредитування» від 15.11.2016 № 1734-VIII, Закон України «Про іпотеку» від 05.06.2003 № 898-IV Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 № 2121-III та ін.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТА КРЕДИТУВАННЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ АТ «СЕНС БАНК»

2.1. Загальна характеристика АТ «Сенс Банк»

АТ «Сенс Банк» (Sense Bank) є одним з найбільших українських банків. Банк був заснований у 1992 році. З 2001 року здійснював свою діяльність під назвою АТ «Альфа-Банк» та з 2004 року входив до складу приватної міжнародної банківської холдингової компанії з головним офісом у Люксембурзі. У 2022 році було ухвалено рішення про відмову від бренду Альфа-Банк, здійснено зміну юридичного найменування банку на АТ «Сенс Банк» та створено новий бренд Sense Bank.

В період 2022-2023 років акціями банку володіли: компанія ABN Holdings S.A – пряма участь в розмірі 57,6006% статутного капіталу; компанія ABN Ukraine Limited – пряма участь в розмірі 42,3994% статутного капіталу.

22 липня 2023 року Міністерство фінансів України та Фонд гарантування вкладів фізичних осіб уклали договір купівлі-продажу 100% акцій АТ «Сенс Банк», банк перейшов у власність держави. Статтею 7 Закону України «Про банки і банківську діяльність» визначено, що у разі набуття державою права власності на 100 відсотків акцій банку положення цієї статті починають застосовуватися до такого банку через один рік після набуття державою права власності на 100 відсотків акцій банку. Таким чином, 23 липня 2024 року, тобто через рік після набуття державою права власності на 100 відсотків акцій банку, до банку почали застосовуватися положення статті 7 Закону. Згідно із зазначеною нормою, функції з управління корпоративними правами держави у державному банку здійснює Кабінет Міністрів України. 27 вересня 2024 року відбулась зміна керуючого рахунку в цінних паперах (керуючим рахунком став Кабінет Міністрів України), що стало підставою для

реєстрації в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань оновленої структури власності Банку 01 жовтня 2024 року. Таким чином, наразі 100% акцій Банку належить Державі Україна в особі Кабінету Міністрів України, який виконує функції вищого органу управління державного банку.

АТ «Сенс Банк» посідає провідні позиції у всіх сегментах банківського ринку, є одним зі стійких і надійних банків України, входить до переліку системно важливих банків України, затвердженим рішенням правління Національного банку України 2023 року.

Банк має право на надання різних видів банківських послуг в межах чинного законодавства та на підставі ліцензій, виданих Національним банком України. Також АТ «Сенс Банк» отримані ліцензії Національної комісії з цінних паперів і фондового ринку на здійснення професійної діяльності на фондовому ринку, включаючи депозитарну діяльність депозитарної установи, діяльність із зберігання активів інститутів спільного інвестування, діяльність з торгівлі цінними паперами: брокерська діяльність, андеррайтинг, дилерська діяльність.

АТ «Сенс Банк» приділяє особливу увагу відповідальному веденню бізнесу, інтегруючи екологічні та соціальні принципи у всі свої процеси прийняття рішень. Для забезпечення сталого розвитку та мінімізації потенційних негативних впливів ми впровадили Політику з управління екологічними та соціальними ризиками, яка встановлює обов'язкові загальні підходи до управління екологічними та соціальними ризиками АТ «Сенс Банк» та його клієнтів в рамках програм, які передбачають обов'язкову оцінку екологічних та соціальних ризиків.

У АТ «Сенс Банк» функціонує Система екологічного та соціального менеджменту (СЕСМ), розроблена відповідно до найкращих міжнародних практик та вимог ЕСС9 Світового банку. Ця система забезпечує:

- ідентифікацію, оцінку та класифікацію екологічних і соціальних ризиків;

- моніторинг та звітність щодо екологічних та соціальних показників;
- забезпечення організаційної спроможності для підтримки функціонування СЕСМ;
- механізм зовнішніх комунікацій щодо екологічних та соціальних питань.

У АТ «Сенс Банк» ефективна система управління ризиками є основою стабільності, досягнення бізнес-цілей та захисту наших клієнтів. Ми формуємо та постійно покращуємо систему управління ризиками відповідно до кращих практик та вимог регуляторного середовища. Система управління ризиками побудована на принципах 3-х ліній захисту, де кожен працівник розуміє свою роль та відповідальність за управління ризиками. Управління ризиками є інтегрованим у всі процеси АТ «Сенс Банк» для забезпечення його надійності та безперебійної діяльності. Стратегія управління ризиками відображає, принципи та підходи до управління ризиками, з метою впровадження ризик-орієнтованих підходів у всіх процесах та у кожному рішенні.

АТ «Сенс Банк» працює як універсальна банківська установа, з часткою ринку 3,84% від загальних активів банківської системи України станом на 1 січня 2024 року. Банк має сильні позиції у роздрібному та корпоративному сегменті, є технологічним та одним з лідерів digital banking.

Наказом Національного банку України від 2 лютого 2024 року №98-но підтверджено статус АТ «Сенс Банк» як критично важливого підприємства для функціонування економіки та забезпечення життєдіяльності населення в особливий період, який був раніше наданий наказом Національного банку України від 17 квітня 2023 року № 377-но.

У листопаді 2024 року міжнародне рейтингове агентство Fitch Ratings підтвердило рейтинг стійкості АТ «Сенс Банк» на рівні 'ccc' за міжнародною шкалою. Довгострокові рейтинги в іноземній валюті підтверджено на рівні 'CCC-', у національній валюті на рівні 'CCC'. Довгостроковий рейтинг банку за національною шкалою — на рівні 'AA-(ukr)'.

АТ «Сенс Банк» надає послуги за наступними напрямками:

- депозитні операції з суб'єктами господарювання та фізичними особами;
- кредитні операції з суб'єктами господарювання та фізичними особами (у тому числі, факторингові та лізингові операції);
- операції із використанням платіжних карток;
- ведення поточних, кореспондентських, рахунків умовного зберігання (ескроу), розрахункових рахунків небанківським надавачам платіжних послуг, фінансовим установам, що мають право на надання платіжних послуг, рахунків покриття;
- розрахунково-касове обслуговування;
- надання у користування індивідуальних банківських сейфів;
- вексельні операції (у тому числі, авалювання та врахування векселів);
- надання банківських гарантій;
- надання акредитивів (у тому числі, надання підтвердження акредитивів);
- операції з цінними паперами;
- депозитарні операції;
- валюто обмінні готівкові та безготівкові операції;
- операції з деривативами грошового ринку;
- міжбанківські операції на грошовому та валютному ринку;
- банкнотні операції;
- інкасація;
- торгівельний еквайринг та Інтернет-еквайринг;
- посередницькі послуги з добровільного /обов'язкового страхування фізичних осіб та інше.

Головною метою АТ «Сенс Банк» у 2024 році була активна участь у забезпеченні фінансової стабільності установи, підтримці та стабільності фінансового сектору, забезпеченні фінансування пріоритетних галузей економіки та безперебійного функціонування підприємств (об'єктів) критичної інфраструктури.

Рівень довіри корпоративних клієнтів до АТ «Сенс Банк» після набуття акцій державою, суттєво зріс. Це підтверджується, зокрема, збільшенням залишків коштів на рахунках юридичних осіб. У 2024 році банк також був сфокусований на розвитку партнерських програм для підтримки бізнесу (як державних, так і міжнародних).

Окремим пріоритетним напрямком діяльності є участь АТ «Сенс Банк» у державних програмах, наприклад, «єОселя», «Доступні кредити 5-7-9%». Зокрема, банк співпрацював з Фондом розвитку підприємництва у програмі підтримки мікро- та малого підприємництва в Україні «Доступні кредити 5-7-9%».

У сегменті малого та середнього бізнесу у 2024 році банк здійснював кредитування клієнтів з прийнятним рівнем кредитного ризику та відповідно до вимог кредитної політики. Пріоритетні галузі – сільське господарство, переробна промисловість, торгівля та виробництво. Між ПрАТ «Укрфінжитло» та АТ «Сенс Банк» укладена генеральна угода та договори співробітництва по державній програмі доступного іпотечного кредитування «єОселя». Фондом розвитку підприємництва Банк було затверджено в якості уповноваженого фактора для реалізації Державної програми «Доступний факторинг».

У серпні 2024 року АТ «Сенс Банк» став уповноваженим банком у програмі Президента України «Національний кешбек» і уже з 2 вересня 2024 року в Банку почала працювати програма «Національний кешбек» для фізичних осіб. За рахунок даної програми клієнти могли кувати товари українських виробників, які внесли свої товари до відповідного переліку, та робити ці покупки у магазинах, які є учасниками програми, оплачувати покупки підключеними картками та накопичувати на картці 10% від кожної покупки.

На початку жовтня 2024 року АТ «Сенс Банк» долучився до грантових програм Фонду енергоефективності. Так, для представників об'єднань

співвласників багатоквартирних будинків та житлово-будівельних кооперативів доступна програма «ГрінДІМ».

11 липня 2024 року АТ «Сенс Банк» запустив єдину програму кредитування на енергоефективні та енергогенеруючі ініціативи під назвою «Джерело енергії». Програма поєднує кредитні продукти для бізнесу, територіальних громад та населення. Власна програма банку «Джерело енергії» забезпечила багатьом клієнтам безперервність роботи під час блекаутів, а участь у програмі «Доступні кредити 5-7-9%» дозволила підтримати підприємців, які скористалися послугами банку.

Станом на кінець дня 31 грудня 2024 року мережа банку складалась з 139 відділень, в тому числі: 22 відділення в ТЦ Епіцентр; 5 «Sense Club»; 2 відділення в автосалонах; 11 відділень - кас перерахунку; 99 універсальних відділень, в тому числі 2 відділення у вищих навчальних закладах. Відділення АТ «Сенс Банк» присутні у всіх регіонах та розташовані у 49-ти населених пунктах України.

Підсумовуючи загальну характеристику визначаємо: АТ «Сенс Банк» (Sense Bank) є одним з найбільших українських банків, заснований у 1992 році. З 2001 року здійснював свою діяльність під назвою АТ «Альфа-Банк», у 2022 році було ухвалено рішення про відмову від бренду Альфа-Банк, здійснено зміну юридичного найменування банку на АТ «Сенс Банк». 22 липня 2023 року Міністерство фінансів України та Фонд гарантування вкладів фізичних осіб уклали договір купівлі-продажу 100% акцій АТ «Сенс Банк», банк перейшов у власність держави.

2.2. Оцінка фінансового стану АТ «Сенс Банк»

Оцінка фінансового стану АТ «Сенс Банк» передбачає проведення аналітичних процедур за визначеними напрямками з рис. 2.1: визначення

джерел і стійкості доходів, дотримання вимог ліквідності та достатності капіталу, порівняння з іншими банками.

Рис. 2.1. Завдання аналізу фінансового стану банку

Джерело: [11, с. 220]

Визначення джерел і стійкості доходів АТ «Сенс Банк» наведено у табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Склад та структура доходів АТ «Сенс Банк»

	2022 рік		2023 рік		2024 рік	
	млн грн	% до підсумку	млн грн	% до підсумку	млн грн	% до підсумку
Процентні доходи	11740	69,6	11118	68,3	14665	75,2
Комісійні доходи	4319	25,6	4692	28,8	4525	23,2
Інші операційні доходи	818	4,8	469	2,9	300	1,5
Доходи за операціями та послугами з міжнародними платіжними системами	244	1,4	228	1,4	84	0,4
Дохід від оперативного лізингу (оренди), суборенди	66	0,4	74	0,5	73	0,4
Відшкодування витрат за комунальні послуги	41	0,2	38	0,2	41	0,2
Агентські винагороди	96	0,6	16	0,1	19	0,1
Відшкодування судових витрат, зборів, держмита	0	0,0	4	0,0	10	0,1

Дохід від застосування частки податкового кредиту з ПДВ	0	0,0	0	0,0	8	0,0
Кредиторська заборгованість, списана у дохід	14	0,1	17	0,1	7	0,0
Дохід від втрати права власності інвестиційної нерухомості	25	0,1	18	0,1	7	0,0
Роялті за використання торгових знаків	205	1,2	4	0,0	6	0,0
Надлишки в касі, ПТКС	0	0,0	5	0,0	5	0,0
Штрафі, пені, що отримані банком	44	0,3	11	0,1	5	0,0
Дохід від модифікації лізингу	6	0,0	20	0,1	5	0,0
Інші доходи	48	0,3	17	0,1	25	0,1
Всього доходів	16877	100,0	16280	100,0	19490	100,0

Джерело: [36, 37, 38]

За даними, отриманими протягом досліджуваного періоду, загальна сума доходів збільшилась на 2 613 млн грн або на 15,5%. При чому основним джерелом збільшення доходів були процентні доходи, які збільшилися на 2 925 млн грн або на 25,0%. Процентні доходи не були сталими, зменшилися доходи від кредитування на 3 302 млн грн; збільшилися доходи від сертифікатів НБУ (+2 374 млн грн), доходи від боргових цінних паперів (+3 286 млн грн). Комісійні доходи збільшилися на 206 млн грн або на 4,8%, що суттєво поступається збільшенню процентних доходів. Комісійні доходи збільшилися за рахунок доходів від еквайрингу (+879 млн грн) та переказу коштів (+399 млн грн), важливими були доходи від операцій з платіжними картками – 1 161 млн грн). Інші операційні доходи зменшилися на 518 млн грн або 63,3%, що може свідчити про зміни у складі доходів та втрати потенційних доходів у понад половину. Найбільші зміни мали доходи за операціями та послугами з міжнародними платіжними системами (-159 млн грн або 65,4%), агентські винагороди (-77 млн грн або 80,1%), роялті за використання торгових знаків (-199 млн грн або 96,9%) тощо. Визначення джерел і стійкості доходів АТ «Сенс Банк» вказує, що основне джерело доходів – це комісійні доходи від кредитування, придбання боргових цінних паперів держави та НБУ, доходи

від еквайрингу та операцій з платіжними картками. Доходи призводять до формування прибутку, що наведено у табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Формування прибутку (збитку) АТ «Сенс Банк»

	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Відхилення 2024 року та 2022 року	
	млн грн	млн грн	млн грн	млн грн	%
Чистий процентний дохід	7053	5475	7321	268	3,8
Чисте збільшення резерву під зменшення корисності процентних фінансових активів	-12250	-2206	179	12428	-101,5
Чистий комісійний дохід	2842	2345	2166	-676	-23,8
Інші операційні доходи та витрати	732	3281	-177	-909	-124,2
Адміністративні витрати	-5286	-4995	-5750	-464	8,8
Прибуток до оподаткування	-6909	3900	3738	10646	-154,1
Втрати на податок на прибуток	-202	-1195	-1976	-1774	880,3
Прибуток за рік	-7110	2704	1762	8872	-124,8

Джерело: [36, 37, 38]

Протягом 2022-2024 років банк отримував різні фінансові результати. У 2022 році банк отримав збиток через збільшення резерву під зменшення корисності процентних фінансових активів на суму 12 250 млн грн, адміністративні витрати та інші витрати. У 2023 році банк отримав прибуток за рахунок покращення якості кредитного портфеля, зменшення витрат на резерви на 10044 млн грн, зменшення адміністративних витрат на 291 млн грн, збільшення інших операційних доходів на 2 549 млн грн. Фінансові результати від процентних операцій та комісійних операцій зменшився на 1578 млн грн та 498 млн грн, відповідно, що вказує на переорієнтування діяльності та основних банківських операцій. 2024 рік характеризувався зменшенням чистого прибутку на 943 млн грн або 34,9%. При цьому чистий процентний дохід збільшився на 1 846 млн грн, зменшилися адміністративні витрати на 756 млн грн, до позитивних змін можна віднести – витрати на резерви кредитів з високим рівнем ризику відсутні. Зменшилися операційні доходи та операційні витрати перевищували їх на 177 млн грн, комісійні операції стали збитковими.

Процентний спред вказує на особливості формування доходів та їх стійкості. У 2022 році процентний спред дорівнював 7,5% та зменшився на 1 в.п., тобто середні ставки за кредитами перевищували середні ставки за депозитами на 6,5 в.п. Рентабельність активів (*ROA*) змінювалася від -7,5% до 3,6%, позитивними були результати 2023 року із дотриманням високого рівня прибутку. У 2024 році *ROA* зменшилося у два рази, тобто банк не забезпечив утримання досягнутого рівня *ROA*. Якщо не враховувати резерви за активними операціями, то *ROA* у 2022-2023 роках була стабільною на рівні 6% та зменшився до 1,6%. Рентабельність власного капіталу (*ROE*) змінювалася від -66,4% до 29,8%, подібно до *ROA* у 2024 році показник зменшився у майже два рази. *CIR* визначає відношення операційних витрат та операційних доходів, у 2022-2023 роках *CIR* не перевищувало 50% та є доказом хорошого рівня операційної ефективності, у 2024 році *CIR* перевищило 50%, що є доказом погіршення операційної ефективності, перевищення частки операційних доходів.

Таблиця 2.3

Показники ефективності АТ «Сенс Банк»

	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Відхилення 2024 року та 2022 року
Процентний спред	7,5%	6,5%	6,5%	-1,0%
<i>ROA</i> : з урахуванням втрат на формування резервів	-7,5%	3,2%	1,6%	9,1%
без урахуванням втрат на формування резервів	5,8%	6,0%	1,6%	-4,2%
<i>ROE</i> : з урахуванням втрат на формування резервів	-66,4%	29,8%	15,3%	81,7%
без урахуванням втрат на формування резервів	50,9%	55,6%	16,3%	-34,6%
<i>CIR</i>	48,3%	44,5%	61,0%	12,7%
Рентабельність витрат = 1 / <i>CIR</i>	207,0%	224,9%	164,6%	-42,4%
<i>SCIR</i>	25,7%	23,6%	34,0%	8,3%

Джерело: [36, 37, 38]

Дотримання вимог ліквідності є окремим напрямом аналізу фінансового стану банку. Сукупні високоліквідні активи покривали суму залучених коштів клієнтів на кінець 2022 року – 43%, на кінець 2023 року – 70%, на кінець 2024 року – 65%, склад та структура активів наведені у табл. 2.4. Банк дотримувався нормативів ліквідності LCR та NSFR.

Таблиця 2.4

Склад та структура активів АТ «Сенс Банк»

	2022 рік		2023 рік		2024 рік	
	млн грн	% до підсумку	млн грн	% до підсумку	млн грн	% до підсумку
Грошові кошти та їх еквіваленти	18154	24,2	44438	41,4	35997	29,1
Кредити та заборгованість банків	2026	2,7	4179	3,9	6428	5,2
Кредити та заборгованість клієнтів	42663	56,8	32859	30,6	42577	34,4
Інвестиції в цінні папери	4187	5,6	18733	17,4	30617	24,7
Інвестиційна нерухомість	543	0,7	1230	1,1	1189	1,0
Основні засоби та нематеріальні активи	3927	5,2	3362	3,1	3360	2,7
Інші фінансові активи	0	0,0	2411	2,2	2807	2,3
Інші активи	2767	3,7	124	0,1	438	0,4
Усього активів :	75165	100,0	107466	100,0	123715	100,0

Джерело: [36, 37, 38]

Головними інструментами регулювання ліквідності були:

– грошові кошти, що мають найвищий ступінь ліквідності та використовуються для погашення зобов'язань за вкладками фізичних осіб переважно, виконанням касових операцій. Грошові кошти для АТ «Сенс Банк» є одним з провідних активів з часткою 24% у 2022 році, 41,4% у 2023 році, що було максимальним значенням серед активів та 29,1% у 2024 році. Частина грошових коштів зберігається у вигляді готівкових коштів (на кінець 2024 року – 3 164 млн грн), коштів у НБУ (на кінець 2024 року – 6 785 млн грн) та у формі депозитних сертифікатів НБУ (на кінець 2024 року – 21 708 млн грн), що одночасно є джерелом процентних доходів;

- купівля-продаж ОВДП, що визначена у статті «Інвестиції в цінні папери», що становили 5,6% у 2022 році та збільшилися до 24,7% у 2024 році і стали третім за вагомістю елементом активів після кредитів, грошових коштів, при цьому вартість кредитного портфеля майже не змінилася (42 663 млн грн у 2022 році та 42 577 млн грн у 2024 році), вартість портфеля ОВДП зросла у 7,3 рази (4 187 млн грн у 2022 році та 30 617 млн грн у 2024 році);
- розміщення коштів в іноземних банках інвестиційного класу, на коррахунках у інших банках (на кінець 2024 року – 4 357 млн грн).

Дотримання вимог ліквідності забезпечено керівництвом АТ «Сенс Банк», що свідчить про добрий фінансовий стан та оптимальну з позиції ліквідності структуру активів.

Для банківської діяльності має бути сформований капітал у достатньому розмірі для виконання вимог кредиторів та владників, виконання регуляторних вимог НБУ. Основними показниками капіталу є розмір регулятивного капіталу та норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу. Загальна сума регулятивного капіталу банку збільшилася на 2 229 млн грн або 31,0% для посилення фінансово стійкості банку. Норматив достатності регулятивного капіталу збільшилася на 1,58 в. п. на досягла 13,3% у 2024 році. Серед основних показників капіталу, їх зміни варто відмітити 2023 рік, коли збільшився регуляторний капітал та його достатність. Основна причина збільшення регулятивного капіталу є капіталізація прибутку банку.

Таблиця 2.5

Показники капіталу АТ «Сенс Банк»

	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Відхилення 2024 року та 2022 року	
				абсол.	віднош.
Загальна сума регулятивного капіталу (Н1), млн грн	7180	9097	9409	2229	31,0
Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу (Нрк), %	11,72	15,44	13,30	1,58	-

Джерело: [36, 37, 38]

Підсумовуючи аналіз фінансового стану визначаємо, що АТ «Сенс Банк» має хороший фінансовий стан через дотримання показників і вимог ліквідності, достатності капіталу та прибутковості у 2023-2024 роках. Визначення джерел і стійкості доходів АТ «Сенс Банк» вказує, що основне джерело доходів – це комісійні доходи від кредитування, придбання боргових цінних паперів держави та НБУ, доходи від еквайрингу та операцій з платіжними картками.

2.3. Оцінка кредитування фізичних осіб АТ «Сенс Банк»

Кредитування фізичних осіб є активною операцією банку для роздрібних клієнтів, що доповнює інші активні операції: кредитування бізнесу, придбання цінних паперів, кредитуванні інших банків.

АТ «Сенс Банк» пропонує широкий спектр роздрібних продуктів, використовуючи кредитні та дебетні картки як платформу для крос-продажів і підтримуючи високу якість клієнтського обслуговування, у тому числі, за рахунок ефективного прийняття рішень та зручних методів погашення кредитів. Для кредитних карток реалізовано можливість реструктуризації заборгованості через механізм розстрочки – після повного погашення заборгованості клієнт матиме можливість користуватися банківським продуктом «кредитна карта» у звичному режимі з повним функціоналом.

Основним напрямком в картковому бізнесі є активне кредитування, чому сприяло, в тому числі, і впроваджений банківський продукт «Зарплата раніше» – унікальна послуга, що дозволяє клієнтам отримати частину своєї зарплати раніше строку, без оформлення окремих кредитних карток. Послуга доступна у мобільному додатку «Sense SuperApp» для всіх клієнтів, що отримують заробітну плату на картки.

Процес кредитування також передбачає онлайн режим. Фізичні особи, які вже були клієнтами АТ «Сенс Банк», мають можливість оформити онлайн кредит готівкою та отримати ліміт за цифровою кредитною картою «RED» в мобільному додатку. У мобільному додатку «Sense SuperApp» сума ліміту за кредитною картою та кредитом готівкою розраховується автоматично. Максимальна доступна сума ліміту, як за цифровою кредитною картою «RED», так і за онлайн кредитом готівкою, сягала до 200 тис. грн. Обрати зручні умови кредиту готівкою, термін кредитного платежу та оформити його клієнти можуть онлайн. З 23 вересня 2024 року було змінено кредитний ліміт за кредитно-дебетовою картою Caméléon до 50 тис. грн.

АТ «Сенс Банк» активно працював на ринку споживчого кредитування в частині придбання товарів та послуг у магазинах-партнерів через мобільний додаток «Sense SuperApp», в якому клієнту відображається попередньо розрахований гарантований кредитний ліміт. Оформлення даного кредиту відбувається у мобільному додатку. Основними конкурентами є банки з високим рівнем інтересу до кредитування фізичних осіб та сформованими портфелями кредитів: ПриватБанк, Ощадбанк, Універсалбанк, Райффайзен Банк та інші за рахунок активної емісії платіжних карток.

Розширено канали продажів продукту «Кредит готівкою», а саме, запущено оформлення та видача кредиту у відділеннях банку, міні-відділеннях, у відділеннях в мережі «Епіцентр».

За результатами кредитування фізичних осіб, АТ «Сенс Банк» має важливим напрям кредитування фізичних осіб з часткою 43% у 2022-2023 роках (таблиця 2.6). Це означає на спрямування близько половини всього кредитного портфеля на кредити фізичним особам. У 2024 відбулася зміна пріоритетів кредитування на користь економіки та частка кредитів фізичним особам понизилася до 37,8%, це пов'язано зі зменшенням частки кредитів фізичним особам на 5,6 в.п. Банк активно у 2024 році розширив напрями кредитування оптової торгівлі (збільшення частки з 6,9% до 8,3%), фінансових послуг (збільшення частки з 1,2% до 4,5%), харчової промисловості

(збільшення частки з 3,4% до 4,4%), нафтогазової промисловості (збільшення частки з 4,4% до 5,2%), сільського господарства (збільшення частки з 12,4% до 13,1%).

Таблиця 2.6

Показники кредитування фізичних осіб у кредитному портфелі

АТ «Сенс Банк»

	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Відхилення 2024 року та 2022 року	
				абсол.	відносл.
Валова балансова вартість кредитів фізичним особам, млн грн	27198	24325	23729	-3 470	-12,8
Частка кредитів фізичним особам, %	43,4	43,9	37,8	-5,6	

Джерело: [36, 37, 38]

Валова балансова вартість кредитів фізичним особам зменшилася на 12,8% (з розподілом за роками: 2023 рік проти 2022 року: -10,6%, 2024 рік проти 2023 року: -2,5%) за умови змін у кредитній політиці банку та активних операцій, коли збільшувалася частка грошових коштів, придбання депозитних сертифікатів та придбання цінних паперів (ОВДП).

Внутрішня структура кредитування фізичних осіб та зміна кредитування із застосуванням детуктивних підходів наведено у табл. 2.7. Валова вартість кредитування фізичних осіб формувалася переважно з кредитування поточних (споживчих) потреб через кредитні картки з коригуванням кредитних лімітів через мобільні додатки. Валова вартість споживчих кредитів знизилася з 75,1% у 2022 році до 64,4% у 2024 році, а сума непогашених кредитів зменшилася з 20 428 млн грн до 15 281 млн грн. Зменшення споживчого кредитування пов'язане із загальним рівнем невизначеності серед фізичних осіб та зменшення рівня кредитоспроможності населення, виїзд за межі України частини населенням. За підтримки держави активізовано іпотечне кредитування, частка іпотечних кредитів збільшилася з 24,1% до 34,6%, непогашених іпотечних кредитів збільшилася з 6 557 млн грн до 8 206 млн грн.

Це означає, що втрати кредитного портфеля з споживчого кредитування спрямувалася на іпотечне кредитування. Інші кредити фізичним особам та лізинг фізичним особам не мали суттєвих змін та впливу на формування кредитного портфеля.

Таблиця 2.7

Показники кредитування фізичних осіб АТ «Сенс Банк», млн грн

	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Відхилення 2024 року та 2022 року	
				абсол.	відносл., %
Валова балансова вартість	27198,1	24324,7	23728,6	-3469,5	-12,8
лізинг фізичних осіб	48,2	51,6	52,2	4,0	8,4
іпотечні кредити фізичних осіб	6556,6	6693,8	8206,4	1649,8	25,2
кредити, що надані фізичним особам на поточні потреби	20428,4	17415,8	15281,1	-5147,3	-25,2
інші кредити, що надані фізичним особам	164,9	163,5	188,9	24,0	14,5
Резерв під зменшення корисності	13998,5	15647,9	14026,3	27,8	0,2
лізинг фізичних осіб	6,0	13,7	21,5	15,5	257,3
іпотечні кредити фізичних осіб	5237,1	5534,7	6481,6	1244,5	23,8
кредити, що надані фізичним особам на поточні потреби	8603,5	9946,5	7344,1	-1259,4	-14,6
інші кредити, що надані фізичним особам	151,9	153,0	179,1	27,2	17,9
Балансова (амортизована) вартість	13199,6	8676,8	9702,3	-3497,3	-26,5
лізинг фізичних осіб	42,2	37,9	30,7	-11,5	-27,2
іпотечні кредити фізичних осіб	1319,5	1159,1	1724,8	405,3	30,7
кредити, що надані фізичним особам на поточні потреби	11824,9	7469,3	7936,9	-3887,9	-32,9
інші кредити, що надані фізичним особам	13,0	10,5	9,8	-3,2	-24,7

Джерело: [36, 37, 38]

Резерв під зменшення корисності формується за кредитами з урахуванням ризику неповернення кредитів та понесення збитків. Резерви формуються банком залежно від класів позичальників та напрямів кредитування. Класи боржника та вимоги до них визначає НБУ, розподіл кредитів фізичних осіб за класами наведено на рисунку 2.1. Найкращі кредитні характеристики мають кредити, надані боржникам класу 1, що

характеризуються вчасним та якісним обслуговуванням кредитів, характеризується мінімальним ризиком та мінімальним рівнем резервів (до 5% від валової вартості). При цьому частка кредитів фізичних осіб за класом 1 становила 36-40%. Кредити за класом 2 та наступних характеризується підвищенням рівня ризиків та підвищеним рівнем резервів. У 2022 році на кредити класу 2 припадало 2,7%, класу 3 припадало 3,6%, класу 4 припадало 11,4%. Це означає, що під впливом воєнного стану відбулося збільшення кредитів за класом 3. У 2023-2024 роках відбулося зменшення частки за класами 2, 3, 4. Для АТ «Сенс Банк» міра резервування у 2024 році за класами становила: клас 2 – 19%, клас 3 – 34%, клас 4 – 68%.

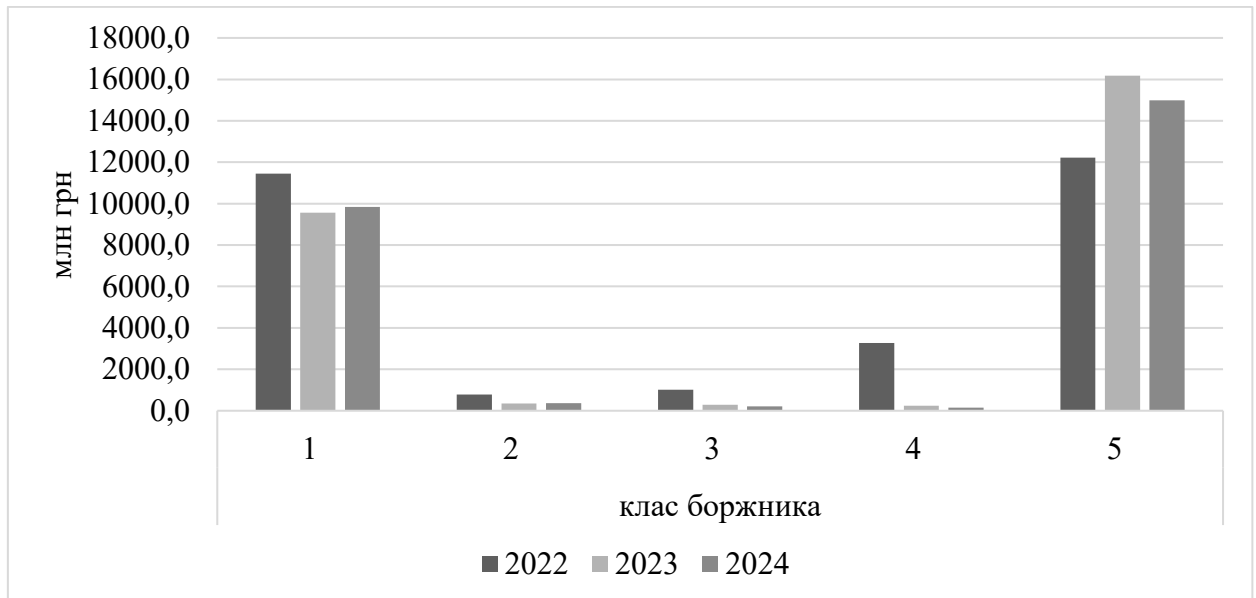

Рис. 2.1. Розподіл кредитів фізичних осіб за класами АТ «Сенс Банк», млн грн

Джерело: [36, 37, 38]

Найбільш проблематичними та неробочими є кредити класу 5, тому що такі кредити майже не працюють та не обслуговуються. Ступінь резервування становив 95% балансової вартості кредитів фізичних осіб. До проблем кредитування є високі розміри та висока частка такого класу. У 2022 році кредити класу 5 становили 12 213 млн грн або 42,5% кредитного портфеля фізичних осіб. У 2023 році розміри кредитів класу 5 збільшилися до

16 180 млн грн, що становило 60,8% балансової вартості. Це означає, що більше половини кредитів не погашалися та не працювали, а банк не мав погашення вказаних кредитів. У 2024 році стан кредитного портфеля покращився, кредити класу 5 зменшилися до 14 991 млн грн, що становило 58,7% валової балансової вартості.

Розподіл кредитів фізичних осіб банку за класами можна вважати незадовільним через високу частку кредитів класу 5 та більшість кредитів не працюють, позичальники не здійснюють оплату та не обслуговують. За видами кредитів відрізняється рівень резервів: лізингові операції мали рівень резервів 12,5-41,2%, які збільшилися у 3 рази через погіршення кредитних залишків за лізинговими операціями фізичних осіб, іпотечні кредити мають високий рівень ризиковості та резервів з рівнем 79-82,7%, це означає на вчасне погашення лише близько 20% іпотечних кредитів, споживчі кредити мають найкращі показники якості, рівень резервів за споживчими кредитами становив 42-57%, інші кредити мали рівень резервів понад 90%. Для порівняння визначено частку резервів 16% на кінець 2024 року. Зіткнувшись з проблемою високої частки проблемних кредитів та резервів за кредитами фізичних осіб порівняно з юридичними особами, банку може обмежувати розвиток кредитування фізичних осіб.

За видами кредитів на напрямом кредитування найбільш проблемними є іпотечні кредити через довгостроковий термін кредитування та загальний ризик, невизначеність доходів та умов життя, воєнний стан та інші ризики.

Важливою складовою кредитування є визначення валюти кредитування. Національна валюта є пріоритетною у кредитуванні фізичних осіб та менше чутлива до валютних коливань. Кредити у іноземній валюті є чутливими до валютних коливань та НБУ запроваджує обмеження для кредитування у валюті споживчих потреб. Національна валюта переважає у кредитуванні фізичних осіб, але залишки за кредитами зменшуються (табл. 2.8), залишки за кредитами в іноземній валюті збільшуються через підвищення валютного курсу та більшість не працюючих кредитів.

Склад та структура кредитів фізичних осіб АТ «Сенс Банк»

Валюта кредитування	2022 рік		2023 рік		2024 рік	
	млн грн	% до підсумку	млн грн	% до підсумку	млн грн	% до підсумку
Національна валюта	21729	75,6	19398	72,9	17310	67,7
Іноземна валюта	7015,9	24,4	7209,0	27,1	8243,7	32,3

Джерело: [36, 37, 38]

Підсумовуючи аналіз кредитування фізичних осіб АТ «Сенс Банк», визначаємо зменшення кредитування фізичних осіб та їх частки у кредитному портфелі. За видами кредитів на напрямками кредитування найбільш проблемними є іпотечні кредити через довгостроковий термін кредитування та загальний ризик, невизначеність доходів та умов життя, воєнний стан та інші ризики. Найбільша частка кредитів перебуває у класі 5, тобто непрацюючі кредити з рівнем резервів понад 90%.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ КРЕДИТУВАННЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

3.1. Зарубіжний досвід розвитку кредитування фізичних осіб та можливості його використання в Україні

Удосконалення механізму кредитування фізичних осіб України повинен передбачати удосконалення на основі зміни глобалізаційного фінансового ринку та зміни підходів до роботи з проблемними кредитами на міжнародному ринку, перерозподілом фінансових ресурсів між напрямками кредитування, глобальною фінансовою нестабільністю та фінансовими санкціями щодо окремих фінансових установ, проте механізм кредитування фізичних осіб України повинен враховувати воєнний стан та ментальність українських позичальників, фінансову культуру та фінансову грамотність.

Євроінтеграція України вимагає вивчення та узагальнення європейського досвіду кредитування фізичних осіб. Основні зміни у кредитуванні в Європі – це зменшення кредитів фізичним особам відносно ВВП. Світовий банк кожен рік оприлюднює відношення банківських кредитів фізичним особам відносно ВВП, за 10 років розміри кредитів зменшилися з 91,7% до 73,4%. Найбільша кредитна активність була у період активного поширення пандемії коронавірусу та впровадження обмежуючих заходів, пов'язаних з звільненнями працівників, обмеженням на діяльність в окремих галузях економіки та іншою нестабільністю доходів і витрат населення. З забезпеченням фінансової стабільності попит на кредити від населення зменшився та продовжує зменшуватися. Схильність до залучення банківських кредитів домогосподарствами залежить від кредитних апетитів фізичних осіб та активності банків з їх кредитування, тому європейські кредити можна

поділити на країни з високим рівнем кредитування фізичних осіб, у т.ч. іпотечного кредитування та високим рівнем кредитування корпоративного.

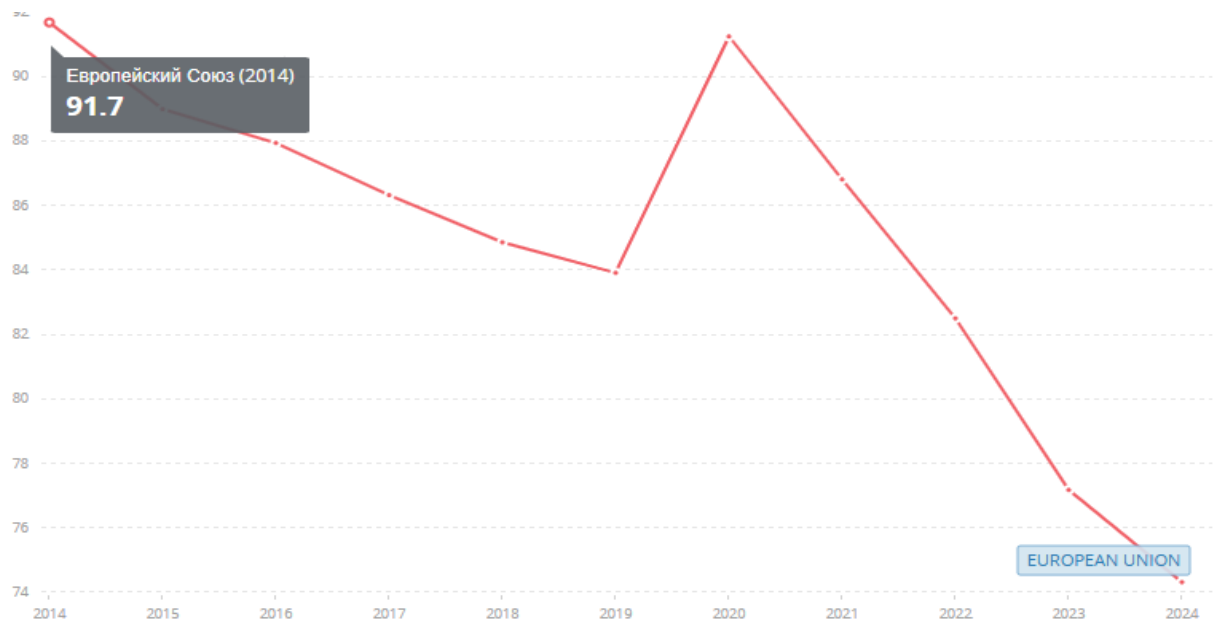

Рис. 3.1. Внутрішнє кредитування фізичних осіб банками (% ВВП) - Європейський Союз

Джерело: дані Світового банку [35]

Дані Світового банку вказують на коливання відношення банківських кредитів фізичним особам відносно ВВП від 22,7% до 125,5%, для України «частка таких позику у ВВП характеризується зовсім малим рівнем – 3,6 %» [9].

Кредитування фізичних осіб менше 50% ВВП у 2024 році мали Болгарія (47,0%), Хорватія (46,8%), Чехія (48,0%), Греція (48,4%), Угорщина (32,1%), Ірландія (23,8%), Латвія (29,5%), Литва (36,0%), Польща (33,6%), Румунія (22,7%), Словенія (35,4%),

з кроком +25 в.п. (до 75% ВВП): Кіпр (56,6%), Італія (59,3%), Словацька Республіка (59,6%), Естонія (60,5%), Мальта (61,9%), Бельгія (66,8%), Іспанія (72,4%),

з кроком +25 в.п. (до 100% ВВП): Німеччина (76,4%), Португалія (77,1%), Австрія (81,5%), Нідерланди (82,3%), Люксембург (85,1%), Фінляндія (90,9%),

понад 100% ВВП: Франція (103,9%), Швеція (125,5%), Данія (144,1%).

Кредитування стало на європейському рівні ключовим інструментом політики для боротьби із соціальною та фінансовою ізоляцією, сприянню самозайнятості та підтримки мікропідприємств. European Pillar of Social Rights встановлює ключові принципи та права для підтримки справедливих та функціонуючих ринків праці, проголошує, що «Кожна людина має право доступу до основних послуг, включаючи (...) фінансові послуги» [42]. Раніше ЄС визначав мікрокредитування як позики до 25 000 євро, що надаються існуючим та потенційним мікропідприємцям, які перебувають під загрозою соціальної та фінансової виключеності. Наразі, згідно з керівними принципами програми ЄС підтримки сектору (InvestEU), поріг мікрокредитування було подвоєно до 50 000 євро.

Іноземний досвід оцінки кредитоспроможності за прикладом Польщі, кредитоспроможність максимально автоматизована та має електронну оцінку на офіційних сайтах банках, інших фінансових установ (див. рис. 3.2).

Twój miesięczny dochód netto:	Podaj kwotę 10000 zł	-	+
Całkowity miesięczny dochód "na rękę" dla wszystkich osób w gospodarstwie domowym			
Twoje miesięczne zobowiązania:	Podaj kwotę 2300 zł	-	+
Miesięczne opłaty za czynsz, media oraz za żywność, edukację, transport, rozrywkę etc.			
Raty kredytów:	Podaj kwotę 1300 zł	-	+
Raty innych kredytów oraz zobowiązań finansowych			
Limit na kartach:	Podaj kwotę 800 zł	-	+
Limit na uruchomionych kartach kredytowych lub limity odnawialne			

Liczba osób na utrzymaniu:	Podaj liczbę 1 osób - +
Osoby niepełnoletnie lub które nie pracują i pozostają na utrzymaniu gospodarstwa domowego	
Rodzaj kredytu:	Rodzaj kredytu: gotówkowy
Na jaki cel chcesz przeznaczyć kredyt	
Oprocentowanie kredytu:	Podaj oprocentowanie 3 % - +
Sugerowana wartość oprocentowania kredytu	
Rodzaj oprocentowania:	☒ raty równe ☐ raty malejące
Okres kredytu:	Podaj okres 360 mies - +
Sprawdź zdolność kredytową	

Рис. 3.2. Он-лайн калькулятор оцінки кредитоспроможності

Джерело: [33]

На рисунку 3.2 визначено, що для оцінки кредитоспроможності у банках Польщі спочатку оцінюють фінансові потреби та розміри кредиту, що планує отримати позичальник-фізична особа. Після оцінки фінансових потреб наводяться дані про нефінансові показники: кількість членів сім'ї, вид зайнятості та ін.

На кредитоспроможність за прикладом Польщі впливає багато факторів, таких як:

- розмір доходу за останні кілька місяців у випадку споживчого кредиту або, у випадку з іпотекою, навіть за останній рік. За прикладом Польщі оцінюють розмір доходів, зміну доходів у аналізованому періоді та регулярність отримання доходів, що важливо для осіб з сезонною роботою,
- форма зайнятості, у привілейованому становищі перебувають ті, хто працює за трудовим договором – бажано на невизначений термін. За прикладом українських банків не запитують трудові умови та термін укладеного трудового контракту, що призводить до низького рівня якості кредитного портфеля, тому терміни кредитування доцільно узгоджувати з термінами трудового контракту,
- місце роботи, що визначає надійність роботодавця та ймовірність отримання заробітної плати без затримок. За польським досвідом, держава вважається надійним роботодавцем, акціонерні товариства або товариства з обмеженою відповідальністю. Позитивні рішення беззаперечно за кредитами отримують лікарі, юристи та люди, які працюють у силових структурах [33],
- розмір витрат (аліменти, страхові та інвестиційні внески, а також витрати на утримання автомобіля), ще можна віднести орендну плату, лікування, освітні послуги тощо, досвід іноземних банків вказує на аналіз залишків на банківських рахунках,
- кредитна історія та наявність у реєстрах боржників,
- тип і сума зобов'язань. «Якщо заявник звертається за швидким короткостроковим кредитом, то кредитор перевірить менше параметрів, ніж якщо він бере іпотеку на 30 років. У першому випадку зазвичай достатньо довідки про заробітну плату або виписки з банківського рахунку» [33].

Особливості кредитування фізичних осіб розглянемо на прикладі Польщі та основна характеристика кредитів – це низький рівень відсоткової ставки, порівняно з українськими відсотковими ставками. Нижче наведені відсоткові ставки, що максимум становлять 11,5%, а для більшості банків менше 10%, коли в Україні відсоткові ставки «близько 35 % річних за споживчими кредитами до одного року [15, с. 68].

Alior Bank пропонує кредитні умови з річною ставкою 9,04%, відсутністю комісії та максимальними сумами до 70 000 злотих, єдиною додатковою умовою є страховий поліс на випадок безробіття та нещасного випадку.

Citi Handlowy пропонує кредити з річною ставкою 8,94%, відсутністю комісій та додаткових умов. PKO BP пропонує кредити з річною ставкою 9,8% та обмежується розміром кредитів 200 тис. злотих.

BNP Paribas, який представлений в Україні також, пропонує кредитні програми з річною ставкою 11,56%, максимальна сума – 200 000 злотих, максимальний термін погашення: 120 місяців [34].

Зарубіжний досвід кредитування фізичних осіб вказує на відмінність від українських умов кредитування, а саме відсутність онлайн-калькуляторів калькуляторів оцінки кредитоспроможності, що є спільними для всіх банків, низький рівень відсоткової ставки, порівняно з українськими відсотковими ставками.

3.2. Проблеми кредитування фізичних осіб та шляхи їх вирішення

Проблеми кредитування фізичних осіб переважно пов'язані з високим рівнем непрацюючих кредитів та відсутністю робочих механізмів, щоб покращувати якість кредитних портфелів. На прикладі, АТ «Сенс Банк» доведено частку непрацюючих кредитів фізичних осіб понад 50% та такі показники є у більшості банків. Основні проблеми кредитування фізичних осіб можна поділити на внутрішні (банківські) та зовнішні (макроекономічні).

Проблеми кредитування фізичних осіб в Україні перебувають у кількох напрямках та часто виходять за межі банківської системи та банківського кредитування, а саме:

– «зниження обсягів кредитування, зменшення частки кредитів фізичним особам у загальній сумі кредитів» [10, с. 79], можна вважати негативним явищем, оскільки комерційні банки з початку воєнного стану почали практикувати інші активні операції з вищим рівнем прибутковості та нижчим рівнем ризику (на прикладі АТ «Сенс Банк» можна відмітити збільшення операцій з ОВДП та депозитними сертифікатами НБУ), нижчими операційними, трудовими та маркетинговими витратами, втратами на програмне забезпечення та його обслуговування. Рівень ризику за кредитами фізичних осіб залишається високим, а ОВДП та депозитні сертифікати НБУ мають мінімальний рівень ризику. Якщо банки будуть мати альтернативу з прибутковими та менш ризиковими активними операціями, то вони втратять інтерес до кредитування фізичних осіб та будуть все менше розробляти кредитних пропозицій для фізичних осіб,

Дослідження проблеми зниження обсягів кредитування пов'язане з такими явищами як високий попит на кредити від небанківських установ, оскільки вони мають менші вимоги до позичальників, не прозорі умови кредитування та управління заборгованістю, нестабільність попиту на кредити під впливом воєнного стану. Для українського фінансового (кредитного) ринку важливими учасниками стали небанківські фінансові установи (фінансові установи з роздрібного кредитування, онлайн кредитування), які пропонують кредити без забезпечення і гарантій, без додаткових умов та перевірки кредитоспроможності, тому позичальники часто не звертаються до комерційних банків і роблять запити на кредити поза банківською системою,

– «розвиток інфляційних процесів» [10, с. 79], «високий рівень інфляції» [15, с. 70], «девальвація національної грошової одиниці» [10, с. 79] та інші процеси нестабільності на грошовому ринку пов'язані з ціновою нестабільністю та високим рівнем позикового відсотка, для активізації кредитування доцільно реалізовувати політику цінової стабільності та зниження вартості грошей, що у майбутньому призведе до зниження відсоткових ставок, підвищення попиту на кредити. Розвиток інфляційних

процесів також призводить до встановлення більшістю банків плаваючих ставок на кредити, що негативно сприймається позичальниками через відсутність розуміння власних зобов'язань перед банками та формування образу шахрайства з боку банків, ніби вони постійно зманюють відсоткові ставки у бік збільшення, не попереджаючи клієнтів, хоча насправді змінюється рівень цін, облікова ставка НБУ та середні ставки на депозитному/кредитному ринках. На нашу думку, досягти прозорих та зрозумілих умов кредитування, що забезпечать мінімальні ризики для банків та фізичних осіб можливо лише за умови цінової стабільності чи державного втручання (фінансування), яке допоможе компенсувати відсоткові коливання та зробить кредитування прогнозованим і максимально безпечним для всіх учасників,

– «зменшення реальної заробітної плати» [10, с. 79], «низька платоспроможність фізичних осіб» [10, с. 79], що знижує здатність фізичних осіб до погашення кредитів та вчасного їх обслуговування. Особливо проблеми зменшення реальної заробітної плати стали актуальними в умовах воєнного стану, коли частина осіб втратили місце роботи та фінансову стабільність, життєві умови тощо. Найвищий ризик погіршення платоспроможності отримали особи, що мають статус ВПО через вимушене покидання домівки, переїзд в інший регіон чи країну. Комерційні банки спостерігають найгірші кредитні показники у регіонах, що перебувають у зоні воєнних дій чи максимально наближених до зони воєнних дій,

– «висока вартість споживчих кредитів» [10, с. 79] або високий рівень ставок за кредитами і депозитами [15, с. 70], яка склалася на фінансовому ринку через високий рівень облікової ставки та конкуренцію за фінансові ресурси. Річна відсоткова (процентна) ставка за кредитами фізичних осіб становила у 2025 році 28%. У попередніх роках від 27,2%, але це середній рівень ставки. Для споживчих кредитів відсоткові ставки переважно вищі, для іпотечних кредитів – нижчі. Для активізації кредитування фізичних осіб необхідно впроваджувати механізми зменшення відсотковий ставок та участі держави у їх компенсації,

– рівень незабезпечених позик є досить високим [22, с. 182], що вказує на свідому політику банків і кредитування позичальників з високим рівнем ризику неповернення кредитів та відсутності можливих активів, які б дали можливість компенсувати збитки.

Проблематика вирішення проблем кредитування та удосконалення кредитного механізму є актуальною, оскільки майже всі учасники кредитних відносин заявляють про очікування відновлення споживчого кредитування та активізацію іпотечного кредитування. Очікують відновлення кредитування як представники банків, так і науковці [22, с. 179]. Якщо всі учасники очікують відновлення кредитування фізичних осіб, то нові кредити повинні видаватися на основі рекомендацій з покращення на основі прозорих, зрозумілих та лояльних умов кредитування. Основні рекомендації з покращення банківського кредитування фізичних осіб:

1. Зміна підходів до кредитування та більш ретельний відбір позичальників, ретельна оцінка ризиків кредитування. Комерційні банки у період надлишкової ліквідності видавали кредити без ретельної перевірки кредитоспроможності, що призвело до негативних кризових явищ у 2008 році, потім банки усвідомили недосконалість підходів до оцінки кредитоспроможності фізичних осіб та вимог щодо застави, забезпечення, поручительства. Богач О. В., Клименко Т. В. рекомендують: «... відмовитися від агресивної кредитної політики, а проводити традиційний вид кредитної політики при наданні споживчих кредитів. Це може бути детальна перевірка доходів позичальників. Це сприятиме забезпеченню інтересів як банківських установ, так і позичальників – фізичних осіб» [10, с. 80]. Для покращення відбору позичальників необхідно переглянути існуючі підходи на рівні банків та національному рівні, що вже впроваджено до підприємств та не впроваджено для фізичних осіб.

2. Удосконалення методики оцінки кредитоспроможності та визначення кредитного ризику від НБУ, що буде єдиним підходом для всіх банків та небанківських фінансових установ, Бюро кредитних історій.

Наприклад, Постанова НБУ № 351 [7] визначає 5 класів кредитоспроможності фізичних осіб, а методика від Бюро кредитних історій визначає 6 класів кредитного рейтингу за умови активного користування банками даних з Бюро кредитних історій:

0 – дефолт, кредитування не доступне;

0 – 250 баллів: дуже низький рейтинг, отримати кредит дуже складно;

250 – 350 баллів: низький рейтинг, кредитування доступне лише на

350 – 450 баллів: середній рейтинг, кредитування можливе, але розраховувати на великі суми та вигідні умови не варто;

450 – 550 баллів: високий рейтинг, отримати кредит можна відносно швидко та комфортно;

550 – 700 баллів: дуже високий рейтинг, доступні великі суми та лояльні умови кредитування [41].

Постанова НБУ № 351 [7] не має чіткого механізму оцінки кредитних ризиків, що створює інформаційні асиметрії та комерційні банки не мають спільного підходу до визначення рівня кредитоспроможності, одна і та сама особа може мати різний клас кредитного ризику у різних банках, при цьому у одному банку їй відмовлять у видачі кредиті, банк залишить помірним рівень ризику кредитного портфеля та не матиме збитки у наступних роках. У іншому банку такій особі погодять кредит, банк підвищить рівень ризику кредитного портфеля, матиме збитки у наступних роках. Удосконалення методики оцінки кредитоспроможності фізичних осіб повинна мати єдині показники, їх вагомі значення за формулою, подібною до оцінки кредитного ризику юридичних осіб: інтегральний показник із застосуванням логістичної моделі (далі - логістична модель) за такою формулою:

$$Z = \beta_0 + \sum_{i=1}^n \beta_i x_i, \quad (3.1),$$

де Z - інтегральний показник;

x_i - показники, що визначаються на підставі фінансових коефіцієнтів з урахуванням установлених Національним банком діапазонів для кожного фінансового показника;

β_i - коефіцієнти логістичної моделі, що визначаються з урахуванням вагомості показників;

β_0 - вільний член логістичної моделі, значення якого актуалізується Національним банком [7].

Для кредитоспроможності позичальника рекомендовано визначати кредитний рейтинг довгостроковий та короткостроковий як це реалізується у міжнародних кредитних рейтингах S&P Global Ratings, Moody's Investors Service та Fitch Ratings. Різниця між рейтингами полягає у цільовій спрямованості кредитів, термінами залучення, вимогами до застави та іншими умовами.

Запровадження окремо довгострокових та короткострокових рейтингів дає можливість погоджувати короткострокові кредити на поточні, споживчі потреби, довгостроковий рейтинг дає можливість погоджувати довгострокові кредити – іпотечні кредити.

Для покращення механізму кредитування фізичних осіб варто методику оцінки кредитоспроможності зробити прозорою та зрозумілою, зафіксувати у Постанові НБУ № 351 [7], щоб на безоплатній основі кожна особа могла оцінити свій стан кредитоспроможності та перспективи погодження кредиту у будь-якому банку. Для покращення механізму кредитування фізичних осіб рекомендовано розробити онлайн-калькулятори оцінки кредитоспроможності і розмістити на офіційному сайті НБУ, комерційних банків, де всім зрозумілі будуть критерії оцінки кредитоспроможності і не потрібно буде сплачувати кошти Бюро кредитних історій.

Додаткові ризики у оцінці кредитного ризику формує воєнний стан, коли фізична особа може швидко втратити роботу, бути мобілізованою, змушеною покинути місце проживання та роботи через примусову евакуацію та

наближення воєнних дій. «Під час воєнного стану кредитори повинні були більш ретельно оцінювати кредитоспроможність потенційних позичальників і загальне боргове навантаження, щоб оцінити ризик неповернення кредиту» [16, с. 51]. Тому особи, що мають офіційне працевлаштування одночасно мають фінансову стабільність у разі втрати місця роботи та тимчасової непрацездатності.

3. Покращення механізмів управління проблемною заборгованістю та реструктуризація боргу через її продаж (факторинг). «Банки повинні гнучко реструктурувати кредити боржників, щоб підтримувати боржників і контролювати зростання непрацюючих кредитів» [16, с. 52]. Якщо банк розглядає заборгованість як перспективну та містить надію до погашення заборгованості у майбутньому, то банк повинен докладати зусилля для реструктуризації боргу фізичної особи, спілкування з фізичною особою щодо перспектив погашення; якщо таких перспектив комерційний банк не має, фізична особа не виходить на зв'язок та не здійснює платежі, банк має право прийняти рішення про факторинг та передачу права на стягнення боргу іншій фінансовій (факторинговій) компанії.

4. Зменшення відсоткових ставок та їх поступове зниження, у разі високого рівня інфляції стримування зростання відсоткових ставок як одне із завдань для НБУ [28], відповідно до стабілізації попиту, пропозиції на кредитному ринку України. «Для активізації та успішного розвитку споживчого кредитування банківським установам слід використовувати відсоткові важелі, зокрема зменшити відсоткові ставки за користування споживчими кредитами, що збільшить його доступність для ширшого кола платоспроможних клієнтів — фізичних осіб» [10, с. 80].

5. «Розробити нові та розширити існуючі державні програми доступного кредитування» [28] - таку рекомендацію надають Романовська Ю. А. та Дідик О. О. Державна підтримка кредитування, розвиток програми ЄОселя та розробка нових програм для споживчого кредитування. Вчені та державні управлінці вважають, що державна програма ЄОселя стала рушієм

відновлення кредитування фізичних осіб саме за рахунок зниженої кредитної ставки, тому що комерційні ставки за іпотечними кредитами є високими та часто прийнятними для фізичних осіб відповідно до рівня доходів, рівня заробітних плат. Активізація державної підтримки кредитування, на нашу думку, потрібно розвивати та створювати нові програми державної підтримки, наприклад, підтримки споживчого кредитування (придбання товарів довгострокового користування, оплата освітніх та медичних послуг, ліків та медикаментів, оплата страхових та інших платежів). Основні рекомендації помістимо у рис. 3.3.

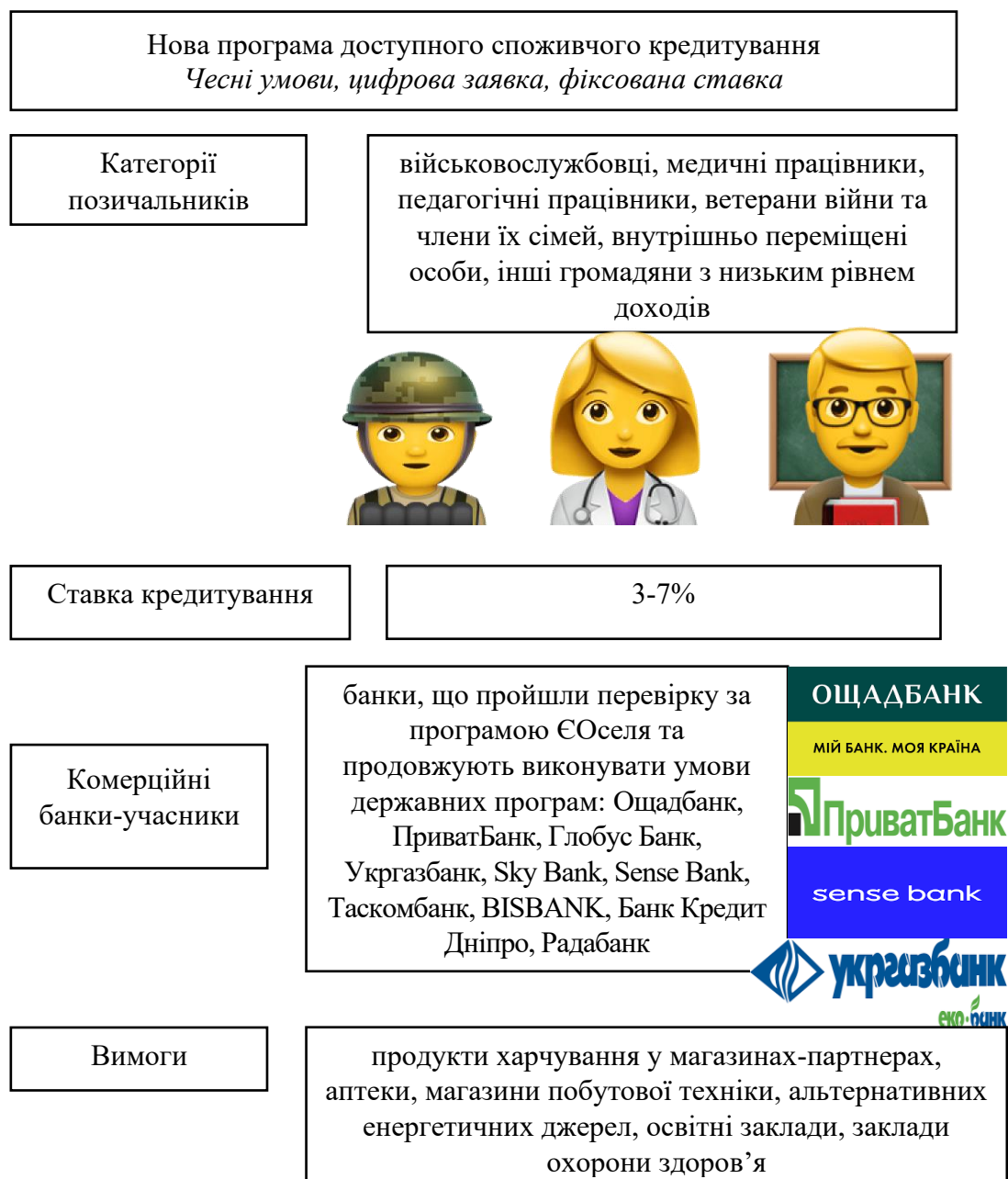

Рис. 3.3. Програма доступного споживчого кредитування

Подібно до державної програми ЄОселя, пільгові споживчі кредити також повинні передбачати компенсацію від держави (міжнародних організацій, іноземних партнерів, гуманітарних організацій) відсоткових ставок для комерційних банків. Рекомендовано державну підтримку споживчих кредитів застосовувати для окремих категорій фізичних осіб: представники сил безпеки та оборони України та члени їх сімей, медичні працівники, педагогічні працівники, наукові та науково-педагогічні працівники, ветерани війни та члени їх сімей, учасники бойових дій, особи з інвалідністю внаслідок війни, сім'ї загиблих (померлих) ветеранів війни, внутрішньо переміщені особи, жителі прифронтових територій, пенсіонери, багатодітні сім'ї тощо. Для таких кредитів оптимальними будуть ставки 3% або 7%, а різниця з комерційними ставками буде компенсована за тим самим порядком як за державною програмою ЄОселя.

6. Удосконалення системи національної системи кредитних реєстрів (Бюро кредитних історій та ін.), активна співпраця з правоохоронними органами, наприклад, обмеження фізичної особи на виїзд з країни у разі наявності непрацюючих кредитів, боргів перед банками та передача списків боржників посольствам, митним установам. Комерційні банки мають бути зацікавлені у переданні інформації до Бюро кредитних історій про актуальні кредити, заборгованість за ними, терміни прострочення тощо. Національний банк повинен проводити нагляд та контроль за дотриманням законодавства про споживче кредитування [5] та передання таких даних.

7. Підвищення рівня фінансової грамотності, управління особистими фінансами, переваги і недоліки використання кредитів. Підвищення рівня фінансової грамотності рекомендовано реалізовувати на національному рівні через національні програми підтримки фізичних осіб у знаннях можливості залучення кредитів, особливостей їх погашення, наявності інших умов та можливих наслідків у разі непогашення кредитів. Для підвищення фінансової грамотності необхідно впроваджувати інформаційні програми від банків, які

пояснять через консультації, відеоролики особливості кредитування. «Установам рекомендується надавати корисні та практичні поради клієнтам з питань ефективного управління особистими фінансами, уникнення надмірної заборгованості та розуміння користі від споживчих кредитів тощо» [22, с. 182].

Отже, основними напрямками покращення механізму кредитування фізичних осіб в Україні потенційно може стати зміна підходів до кредитування та більш ретельний відбір позичальників, ретельна оцінка ризиків кредитування, удосконалення методики оцінки кредитоспроможності, покращення механізмів управління проблемною заборгованістю та реструктуризація боргу, зменшення відсоткових ставок, державна підтримка кредитування, розвиток програми ЄОселя та розробка нових програм для споживчого кредитування, підвищення рівня фінансової грамотності. Розроблено рекомендації до програми доступного споживчого кредитування за протекцією ЄОселя.

3.3. Удосконалення механізму кредитування фізичних осіб АТ «Сенс Банк»

АТ «Сенс Банк» разом з іншими українськими банками здійснює кредитування фізичних осіб у складних умовах воєнного стану, проте покращення внутрішнього механізму кредитування повинно призвести до покращення показників якості кредитного портфеля. Основна проблема кредитування фізичних осіб АТ «Сенс Банк» полягає у високій частці непрацюючих кредитів та відсутність позитивної динаміки, зменшення попиту на такі кредити.

Для залучення нових позичальників необхідно запропонувати кращі кредитні пропозиції на кредитному ринку, орієнтуючись на кредитні програми від основних банків.

Для удосконалення механізму кредитування фізичних осіб потрібно зрозуміти стратегічні наміри розвитку банку та пошук його цільового сегменту. АТ «Сенс Банк» перебуває у державній власності та його розвиток пов'язаний з тим цільовим сегментом, що буде визначений урядом. Наприклад, Укргазбанк має цільовим «зелений» розвиток, ПриватБанк має обслуговування бюджету та бюджетних установ з активною ринковою позицією.

Стратегія розвитку АТ «Сенс Банк», яка визначена у документах банку базується на таких компонентах:

- «посилення ринкових позицій роздрібного бізнесу;
- розвиток корпоративного сегменту;
- розвиток сегменту малого та середнього бізнесу;
- збереження позицій на ринку платіжних послуг;
- розвиток операцій на ринках капіталу;
- ефективна система управління ризиками та роботи з непрацюючими активами;
- ефективне управління операційними витратами та установою;
- зміцнення бренду Банку» [38, с. 10].

Для покращення кредитного механізму фізичних осіб доцільними є напрями посилення позицій роздрібного бізнесу та ринку платіжних послуг, а саме збільшення чисельності платіжних карток призводить до збільшення попиту на кредитні ліміти за платіжними картками, збільшення зарплатних проєктів призводить до збільшення звернень до банку, де саме відкритих зарплатний проєкт, збільшення залучених депозитів призводить до збільшення кредитів в майбутньому та інших ефектів. Для покращення кредитного механізму фізичних осіб дуже важливим є зміцнення бренду банку та його впізнаваність, що призведе до підвищення кредитних звернень від фізичних осіб. Важливим є усвідомлення змін у системі управління ризиками та роботи з непрацюючими активами, тому що управління ризиками було не достатньо ефективним та непрацюючі активи (кредити фізичних осіб)

перевищували половину всіх кредитів. За стратегічними намірами банку визначено також оптимізацію операційних витрат, наприклад, витрат на обслуговування кредитів, утримання відділень, але на маркетингових витрат та витрат на обслуговування цифрових каналів комунікації, обслуговування і розвиток цифрових технологій банку не рекомендовано економити.

Удосконалення механізму кредитування фізичних осіб АТ «Сенс Банк» повинно відбуватися на основі загальних рекомендацій, що є актуальними для всіх банків (персональне кредитування під знижену відсоткову ставку, збільшення безвідсоткового періоду за кредитними картками [27, с. 303]) та пропозиціях, що розроблені лише для досліджуваного банку:

- відновлення активного кредитування фізичних осіб за рахунок створення конкурентних кредитних пропозицій на кредитному ринку та врахування кредитних пропозицій від основних банків: ПривтБанк, monobank, ПУМБ, Ощадбанк, тому для активної ринкової позиції необхідно визначити основні умови конкурентів та запропонувати кращі. Для порівняння візьмемо кредит готівкою та відсоткові ставки.

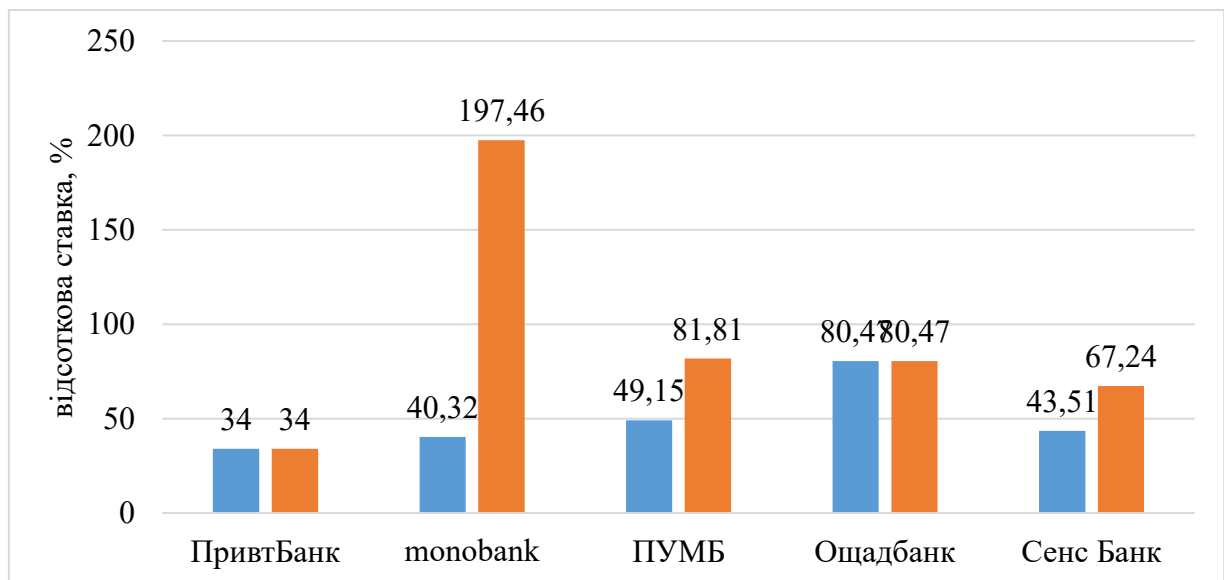

Рис. 3.4. Відсоткові ставки за кредитами фізичним особам станом на початок 2026 року

Джерело: [40], сайти комерційних банків

Для АТ «Сенс Банк» основним конкурентом називаємо ПриватБанк, що утримує лідируючі позиції через мінімальну реальну ставку за кредитами на рівні 34% незалежно від терміну, крім того ПриватБанк пропонує 55 днів без сплати відсотків. Інші банки пропонують більші відсоткові ставки. Для відновлення кредитування і залучення нових клієнтів банку рекомендовано переглянути тарифи та запропонувати тарифи на рівні ПриватБанку. погодити з наглядовою радою банку для посилення ринкової присутності на кредитному ринку. Для активізації кредитування банку рекомендовано запропонувати позичальникам більш зрозумілі умови кредитування та краще всього розробити калькулятори з оцінки кредитоспроможності та формування персональних пропозицій. З табл. 3.1 видно, що банку не пропонує конкретних ставок та всі кредитні пропозиції розміщуються у форматі «від ... до ...», тому споживачі фінансових послуг не отримують конкурентних пропозицій.

Таблиця 3.1

Кредити фізичних осіб АТ «Сенс Банк» станом на початок 2026 року

Назва	Сума кредиту, грн	Термін кредитування	Річна ставка	Рекомендація, пропозиція
1	2	3	4	5
Кредит готівкою	5 000 – 1 000 000	від 6 до 60 місяців	від 43,51% – розрахунок здійснено на термін 60 міс., до 67,24% – розрахунок здійснено на термін 12 міс.	Зменшення реальної ставки до рівня ПриватБанку, визначення реальної річної ставки та конкретних умов
Рефінансування кредитів інших банків	5 000 – 500 000	від 6 до 60 місяців	від 30% до 49%	Визначення реальної річної ставки та конкретних умов

1	2	3	4	5
Кредит на навчання	до 500 000	від 12 до 60 місяців	від 43,93% – розрахунок здійснено на максимальний термін 60 міс. до 44,97% - розрахунок здійснено на мінімальний термін 12 міс	Визначення реальної річної ставки та конкретних умов
Кредит на товари та послуги	1 000 – 300 000	від 3 до 36 місяців	24,6 % – розрахунок здійснено на максимальну суму кредитування 300 000 грн., та на термін 24 міс., до 411,3% – розрахунок здійснено на мінімальну суму кредитування 1000 грн., та на термін 24 міс.	Визначення реальної річної ставки та конкретних умов
Кредит на товари та послуги в Інтернет-магазинах	500 – 200 000	від 3 до 35 місяців	від 25,0% – розрахунок здійснено на максимальну суму кредитування 200 000 грн., та на максимальний термін 24 місяці, до 409,12% – розрахунок здійснено на мінімальну суму кредитування 1000 грн., та на максимальний термін 24 місяці.	Визначення реальної річної ставки та конкретних умов
Кредит на джерело енергії	до 500 000	до 60 місяців	від 27,55% – приклад розрахунку здійснено на мінімальну суму 50 000 грн., та на термін 24 міс., та до 66,10% – приклад розрахунку здійснено на максимальну суму 500 000 грн., та на термін 60 міс.	Визначення реальної річної ставки та конкретних умов
Реструктуризація	до 5 000 000	до 120 міс.	до 48%	Визначення реальної річної ставки

Джерело: [40]

– активна участь у державних програмах дозволить залучити нових позичальників на сприятливих умовах, банк приймає участь у державних

програмах для фізичних осіб та рекомендовано активно рекламувати можливість залучення додаткових клієнтів для ЄОселя, інших програм. Уряд України та міжнародні партнери будуть пропонувати нові державні програми з підтримки кредитів та АТ «Сенс Банк» рекомендовано приймати участь у всіх кредитних програмах, оскільки вони мають менший рівень ризику,

- запровадження персональних кредитних пропозицій через ШІ (штучний інтелект) та інші ресурси, що зможуть згенерувати персональні пропозиції через наявну кредиту історію, рух коштів на рахунках та залишки коштів на рахунках. «За допомогою штучного інтелекту спрощується та прискорюється виявлення випадків шахрайства за банківськими картками, здійснення кредитного скорингу для оцінки кредитоспроможності користувачів кредитних карток» [19]. На захисті персоніфікації у кредитуванні перебувають більшість вчених-фахівців з банківського кредитування [28]. На початкових етапах персональні пропозиції рекомендовано розробляти для клієнтів, що мають картки у АТ «Сенс Банк» і банк має повну, достовірну інформацію про рух грошових коштів, у наступних періодах рекомендовано створити єдину базу даних про фінансові операції позичальників та можливість створювати персональні пропозиції,

- оцінка кредитного ризику на основі максимальної чисельності інформаційних джерел, активна співпраця з Бюро кредитних історій, реєстрами Державної виконавчої служби України, реєстрами судових справ та судових засідань, у т.ч. за непогашеними кредитами, матеріалами інших відкритих ресурсів про фінансовий стан, заборгованість перед різними фінансовими установами тощо,

- активна маркетингова політика та політика рекламування кредитів від банку, оскільки бренд банку був змінений протягом останніх років та частина позичальників не знають такого банку або асоціюють його з російським банком Альфа-Банк, тому інформаційна кампанія має бути спрямована на ознайомлення зі змінами у капіталу банку, перехід його у державну власність та високі стандарти, ділову репутацію під наглядом

держави. Активна маркетингова політика також має передбачати просування бренд банку у соціальних мережах, фінансових платформах,

- розвиток цифрових платформ кредитування та онлайн-кредитування, що дозволить швидко отримувати кредити, змінювати кредитні ліміти у разі необхідності додаткового фінансування,

- формування калькулятора оцінки кредитоспроможності з урахуванням максимальної чисельності факторів, що дозволить швидко оцінити фінансові можливості позичальника та запропонувати індивідуальну (персональну) пропозицію,

- зміна підходів до управління проблемною (непрацюючою) заборгованістю, у разі неможливості покращити стан заборгованості рекомендовано реалізовувати пакети непрацюючих кредитів через факторинг, що дозволено чинним законодавством.

Запропоновані шляхи удосконалення кредитного механізму банку враховує складні умови воєнного стану для покращення внутрішнього механізму кредитування, покращення показників якості кредитного портфеля, зниження частки непрацюючих кредитів та забезпечення збільшення частки кредитів для фізичних осіб.

ВИСНОВКИ

Кваліфікаційна робота присвячена розв'язанню теоретичних та практичних проблем банківського кредитування фізичних осіб. Основні висновки та рекомендації

1. Узагальнено сутність та значення банківського кредитування фізичних осіб на основі сутності кредитування визначено, що кредитування фізичних осіб: один із видів кредитування, що характеризується цільовим призначенням (задоволення потреб кінцевого споживання) та суб'єктним складом (позичальниками є фізичні особи) - економічний підхід, фінансовий інструмент, що дозволяє банкам отримувати прибуток за рахунок процентних ставок, інших комісійних доходів – фінансовий підхід; соціологічний підхід: досліджує вплив кредитування фізичних осіб на поведінку споживачів, їхні цінності та спосіб життя; юридичний підхід: розглядає кредитування фізичних осіб як правову категорію, що регулюється відповідним законодавством.

2. Досліджено механізм кредитування фізичних осіб з визначення етапів кредитування, видів кредитів, державного нагляду за кредитуванням фізичних осіб. Ключові характеристики банківського кредитування фізичних осіб з поділом на споживчі кредити та іпотечні кредити, автокредити наведено за критеріями термін кредитування, соціальний характер, специфічні умови надання, основні умови кредитування.

3. Досліджено нормативно-правове регулювання банківського кредитування фізичних осіб (Цивільний кодекс України; Закони України «Про споживче кредитування», «Про іпотеку», Закон України «Про банки і банківську діяльність» та ін.), основними документами банківського нагляду щодо кредитного ризику є нормативні документи НБУ: Постанови НБУ № 351 від 30.06.2016 р., №104 від 15.03.2004 р.; № 361 від 02.08.2004 р.

4. Визначено загальну характеристику АТ «Сенс Банк» (Sense Bank), заснований у 1992 році. З 2001 року здійснював свою діяльність під назвою

АТ «Альфа-Банк», у 2022 році було ухвалено рішення про відмову від бренду Альфа-Банк, здійснено зміну юридичного найменування банку на АТ «Сенс Банк». 22 липня 2023 року Міністерство фінансів України та Фонд гарантування вкладів фізичних осіб уклали договір купівлі-продажу 100% акцій АТ «Сенс Банк», банк перейшов у власність держави.

5. Проведено оцінку фінансового стану АТ «Сенс Банк», визначено хороший фінансовий стан через дотримання показників і вимог ліквідності, достатності капіталу та прибутковості у 2023-2024 роках. Визначення джерел і стійкості доходів АТ «Сенс Банк» вказує, що основне джерело доходів – це комісійні доходи від кредитування, придбання боргових цінних паперів держави (ОВДП) та НБУ, доходи від еквайрингу та операцій з платіжними картками.

6. Проведено оцінку кредитування фізичних осіб АТ «Сенс Банк», визначено зменшення кредитування фізичних осіб та їх частки у кредитному портфелі. За видами кредитів на напрямом кредитування найбільш проблемними є іпотечні кредити через довгостроковий термін кредитування та загальний ризик, невизначеність доходів та умов життя, воєнний стан та інші ризики. Найбільша частка кредитів перебуває у класі 5, тобто непрацюючі кредити з рівнем резервів понад 90%.

7. Узагальнено зарубіжний досвід розвитку кредитування фізичних осіб, що вказує на коливання відношення банківських кредитів фізичним особам відносно ВВП від 22,7% до 125,5%, для України частка таких позику у ВВП характеризується зовсім малим рівнем – 3,6 %. Відсоткові ставки в Польщі, що максимум становлять 11,5%, а для більшості банків менше 10%, коли в Україні відсоткові ставки близько 35 %. Зарубіжний досвід кредитування фізичних осіб вказує на відмінність від українських умов кредитування, а саме відсутність онлайн-калькуляторів калькуляторів оцінки кредитоспроможності, що є спільними для всіх банків.

8. Визначено системні проблеми кредитування фізичних осіб та обґрунтувати шляхи їх вирішення: зміна підходів до кредитування та більш

ретельний відбір позичальників, ретельна оцінка ризиків кредитування, удосконалення методики оцінки кредитоспроможності, покращення механізмів управління проблемною заборгованістю та реструктуризація боргу, зменшення відсоткових ставок, державна підтримка кредитування, розвиток програми ЄОселя та розробка нових програм для споживчого кредитування, підвищення рівня фінансової грамотності. Розроблено рекомендації до програми доступного споживчого кредитування за протекцією ЄОселя.

9. Обґрунтовано шляхи удосконалення механізму кредитування фізичних осіб АТ «Сенс Банк»: відновлення активного кредитування фізичних осіб за рахунок створення конкурентних кредитних пропозицій на кредитному ринку та врахування кредитних пропозицій від основних банків (ПривтБанк, monobank, ПУМБ, Ощадбанк), активна участь у державних програмах, запровадження персональних кредитних пропозицій через ШІ (штучний інтелект), активна маркетингова політика та політика рекламування кредитів, розвиток цифрових платформ кредитування та онлайн-кредитування, зміна підходів до управління проблемною (непрацюючою) заборгованістю, у разі неможливості покращити стан заборгованості рекомендовано реалізовувати пакети непрацюючих кредитів через факторинг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/2121-14#Text>
2. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 № 1023-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>
3. Про іпотеку Закон України від 05.06.2003 № 898-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-15#Text>
4. Про організацію формування та обігу кредитних історій: Закон України від 23.06.2005 № 2704-IV . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-15#Text>
5. Про споживче кредитування: Закон України від 15.11.2016 № 1734-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1734-19#Text>
6. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
7. Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями, затверджене постановою Правління НБУ № 351 від 30.06.2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16#Text>
8. МСБО 32 «Фінансові інструменти: подання». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_029
9. Андрущак Є. М., Дропа Я. Б., Остаюк Т. О. Аналіз ризику кредитного портфеля банків України в умовах воєнного стану. *Ефективна економіка*. 2024. № 1.
10. Богач О. В., Клименко Т. В. Сучасний стан банківського кредитування фізичних осіб в Україні. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука"*. Серія: "Економічні науки". 2018. №11. URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2018-11-4319>

11. Вінниченко О. В., Гудзь А. В. Фінансовий стан банку та методи його оцінки. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2020. № 69.
12. Волкова І. А. Бухгалтерський облік у банках : навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2011. 520 с.
13. Волкова Н. І., Кульбіда В. А. Особливості банківського кредитування підприємств на сучасному етапі. *Фінанси, облік, банки*. 2019. № 1 (24). С. 113-122
14. Воронін М. М. Право позичальника на відмову від договору про споживчий кредит: особливості застосування 14-денного періоду за законодавством України та Великобританії. *Правові новели*. 2023. № 21(2). С. 35-44.
15. Гладких Д. М., Любіч О. О. Чинники активізації банківського кредитування в Україні. *Фінанси України*. 2025. № 1. С. 64-76.
16. Деркач Ю. Б., Заєць Д. В. Банківське споживче кредитування: тенденції розвитку в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету: збірник наукових праць*. 2025. № 4 (329). С. 46-54
17. Забаштанська Т. В., Тарасенко О. О., Попов С. В. Вплив маркетингових інструментів на розвиток споживчого кредитування в Україні. *Науковий вісник Полісся*. 2024. № 1. С. 484-502.
18. Зверук Л. А., Лисенко Т. С. Управління кредитною діяльністю банківських установ: сутність, практика, напрями вдосконалення. *Бізнес Інформ*. 2019. № 1. С. 349-357
19. Козлов В., Сидоренко І. Напрямки модернізації продуктів кредитування фізичних осіб. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 45.
20. Котенко У. М. Трансформація банківського споживчого кредитування в умовах війни. *Ефективна економіка*. 2024. № 8.
21. Криховецька З. М., Кропельницька С. О., Кохан І. В. Сучасний стан та перспективи розвитку банківського споживчого кредитування в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 14. С. 67-75.

22. Моташко Т. П., Перхайло С. П. Банківське споживче кредитування в Україні в умовах війни: сучасні тренди та ризики контрагентів. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 6. С. 176–185
23. Нікольчук Ю. Перспективи розвитку споживчого кредитування в Україні в сучасних умовах. *Modeling the development of the economic systems*. 2022. № 2. С. 115-120.
24. Остапець О. Державне регулювання банківського кредитування в Україні. *European scientific journal of economic and financial innovation*. 2025. № 2. С. 337-346
25. Охрименко І. Б. Необхідність та напрями удосконалення регулювання споживчого кредиту в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. № 16 (ч. 2). С. 46-50.
26. Павелко О. В., Велігурська А. М. Механізм кредитування позичальників банками в сучасних економічних реаліях. *Bulletin National University of Water and Environmental Engineering*. 2021. Т. 4, № 92. С. 227
27. Рейнська В. Б., Бутринський В. Ю. Напрями удосконалення управління ризиками при кредитуванні фізичних осіб. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки*. 2023. Вип. 4. С. 298-305
28. Романовська Ю. А., Дідик О. О. Тенденції банківського кредитування в Україні. *Ефективна економіка*. 2025. № 1.
29. Семко І. С. Сфера кредитування за законодавством України та ЄС щодо захисту прав споживачів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2024. Вип. 85(4). С. 327-332.
30. Тарасевич Н., Брит А. Основні тенденції банківського кредитування фізичних осіб в Україні. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2018. № 11. С. 197-210.
31. Тарасенко А., Пентелейчук М., Колотило Л. Теоретичні аспекти трактування сутності споживчого кредитування. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2025. № (1(41)). С. 396–406

32. Харабара В. М., Грешко Р. І., Харабара В. І. Споживчий кредит у доходах домогосподарств України. *Ефективна економіка*. 2023. № 6

33. Що таке zdolność kredytowa? Як перевірити кредитоспроможність? URL: <https://www.czerwona-skarbonka.pl/ua/yak-pereviryty-kredytospromozhnist/> (дата звернення: 03.12.2025)

34. Українцям у Польщі підказали, де оформити кредит на суму до 200 тисяч злотих. URL: <https://help.hvylya.net/uk/275456-ukraincam-v-polshe-podskazali-gde-oformit-kredit-na-summu-do-200-tysyach-zlotyh> (дата звернення: 01.11.2025)

35. Світовий Банк. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/FD.AST.PRVT.GD.ZS?end=2024&locations=EU&start=2014> (дата звернення: 12.11.2025)

36. Звіт річний АТ «Сенс Банк» 2022. URL: <https://sensebank.ua/informacia-dla-akcioneriv-ta-stejkholderiv> (дата звернення: 01.11.2025)

37. Звіт річний АТ «Сенс Банк» 2023. URL: <https://sensebank.ua/informacia-dla-akcioneriv-ta-stejkholderiv> (дата звернення: 01.11.2025)

38. Звіт річний АТ «Сенс Банк» 2024. URL: <https://sensebank.ua/informacia-dla-akcioneriv-ta-stejkholderiv> (дата звернення: 01.11.2025)

39. ЄОселя — Програма доступного кредитування житла. URL: <https://eoselia.diia.gov.ua/> (дата звернення: 03.11.2025)

40. Кредити АТ «Сенс Банк». URL: sensebank.ua/credits (дата звернення: 01.12.2025)

41. Кредитний рейтинг. URL: <https://www.ubki.ua/credit-rating-ua> (дата звернення: 04.12.2025)

42. European Commission, The European Pillar of Social Rights in 20 principles. URL: <https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/policies-and-activities/european-pillar-social-rights-building-fairer-and-more-inclusive->

[european-union/european-pillar-social-rights-20-principles_en](#) (дата звернення:
10.11.2025)

Додаток А

Фінансова звітність за 2022 рік АТ «Сенс Банк»

АТ «СЕНС БАНК»

Фінансова звітність за 2022 рік

Звіт про фінансовий стан (Баланс)
на 31 грудня 2022 року

У розсягненні згідно з:	Примітки	2022 рік	2021 рік
АКТИВИ			
Грошові кошти та їх еквіваленти	3	18 164 275	31 180 287
Кредити та заборгованість банкам	4	2 025 870	1 187 736
Кредити та заборгованість клієнтам	5	42 863 080	60 334 203
Інвестиції в цінні папери	6	4 187 388	11 049 000
Повідні фінансові активи	29	20 343	483 407
Інвестиційна нерухомість	7	542 714	478 580
Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток		1 884	1 881
Відстрочений податковий актив	23	583 188	847 389
Основні засоби та нематеріальні активи	8	3 678 352	3 641 069
Інші активи	9	3 018 281	5 780 895
Необоротні активи, утримувані для продажу, та активи групи вибуття	10	282 049	787 753
Усього активів		78 185 482	115 712 382
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Кошти, що отримані від Національного банку України	11	3 279 437	5 616 962
Кошти банків	11	30 723	27 055
Кошти клієнтів	12	60 547 030	68 117 808
Повідні фінансові зобов'язання	29	833 761	53 101
Горючі цінні папери, емітовані банком	13	1 812	4 637
Резерви за зобов'язаннями	14	198 928	322 928
Інші зобов'язання	15	2 183 832	4 288 274
Субординований борг	16	1 901 440	1 303 810
Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток		112	-
Зобов'язання групи вибуття	10	11 588	11 538
Усього зобов'язань		69 848 481	102 886 212
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ			
Статутний капітал	17	28 736 248	28 736 248
Емісійний дохід та інший дохід від операцій з акціонерами	17	3 367 871	3 367 871
Резерви та інші фонди банку	17	1 068 398	1 536 486
Резерви нерозподілені	18	347 909	26 355
Неповернений збиток		(27 182 745)	(19 750 870)
Усього власного капіталу		6 117 681	12 995 990
Усього пасивів		78 185 482	115 712 382

Запідтверджено до вилучення та підписано

Комісаренко А.В.
Голова Правління

28 квітня 2023 року

Саленко О.В.
Головний бухгалтер

AT «СЕНС БАНК»

Фінансова звітність за 2022 рік

Звіт про прибутки і збитки та інший сукупний дохід (Звіт про фінансові результати)
за рік, що закінчився 31 грудня 2022 року

Уточнені дані	Примітки	2022 рік	2021 рік
Процентні доходи	19	11 739 662	10 063 036
Процентні витрати	19	(4 667 040)	(3 760 461)
Чистий процентний дохід	19	7 072 622	6 302 575
Часте збільшення/зменшення розміру під зменшення корисності процентних фінансових активів	3, 4, 5, 6	(12 240 830)	(1 663 762)
Чисті процентні доходи за зменшення розміру під зменшення корисності процентних фінансових активів		(5 168 208)	4 638 813
Комісійні доходи			
Комісійні витрати	20	4 316 792	5 610 773
Результат від операцій із фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	20	(1 476 376)	(1 762 632)
Результат від перекласифікації періодичних боргових фінансових інструментів, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	21	74 588	18 932
Витрати, які виникають під час періодичного визначення фінансових активів за процентною ставкою на основі, ніж ринкова		-	(25 960)
Чистий збиток від модифікації фінансових активів			
Результат від припинення визнання фінансових активів	5	(1 032 316)	(36 971)
Чистий прибуток від припинення визнання фінансових зобов'язань		(1 110 233)	5 318
Часте збільшення/зменшення розміру під зменшення/інший фінансових активів	8	(480 832)	(3 081)
Часте збільшення/зменшення резервів за зобов'язаннями	14	136 340	(180 164)
Результат від операцій з похідними фінансовими інструментами		(272 872)	622 434
Періодична похідних фінансових інструментів		(1 223 113)	208 714
Результат від операцій з іноземною валютою		1 082 464	486 523
Періодична іноземної валюти		2 351 686	(271 353)
Періодична об'єкти інвестиційної нерухомості			
Витрати від зменшення корисності активів на продаж	7	64 380	1 916
Результат від вибуття необоротних активів, утримування для продажу, у тому числі від примусового відчуження	10	(7 234)	(16 349)
Інші операційні доходи та витрати	10	(408 165)	17 436
Адміністративні витрати	21	133 490	240 611
Прибуток (збиток) до оподаткування	22	(5 285 092)	(5 240 090)
Податок на прибуток		(5 938 669)	3 325 888
Прибуток (збиток) за рік	23	(201 593)	(5 677)
ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД		(7 110 162)	3 316 121
ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД, що НЕ БУДЕ РЕКЛАСИФІКОВАНИЙ В ПРИБУТОК / (ЗБИТОК)			
Переоцінка основних засобів			
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом, що не буде рекласифікований в прибуток / (збиток)	18	356 676	-
ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД, що БУДЕ РЕКЛАСИФІКОВАНИЙ В ПРИБУТОК / (ЗБИТОК)		(84 201)	84
Переоцінка цінних паперів, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	18	26 729	(37 660)
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом, що буде рекласифікований в прибуток / (збиток)	18	-	1 611
Всього інший сукупний дохід після оподаткування за рік		321 384	(36 102)
Усього сукупного доходу за рік		(8 789 558)	3 283 616
Прибуток на акцію (гривень)	24	(0.025)	0.012

Датировано до випуску та підписано

Комісаренко А.В.

Голова Правління

26 квітня 2023 року

Савченко О.В.

Головний бухгалтер

Додаток Б

Фінансова звітність за 2023 рік АТ «Сенс Банк»

АТ «СЕНС БАНК»

Фінансова звітність за 2023 рік

Звіт про фінансовий стан (Баланс)
на 31 грудня 2023 року

У тисячах гривень	Примітки	2023 рік	2022 рік
АКТИВИ			
Грошові кошти та їх еквіваленти	4	44 438 105	18 154 275
Кредити та заборгованість банків	5	4 179 189	2 025 870
Кредити та заборгованість клієнтів	6	32 858 585	42 663 080
Інвестиції в цінні папери	7	18 732 879	4 187 386
Похідні фінансові активи	32	—	20 343
Інвестиційна нерухомість	8	1 229 923	542 714
Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток		85	1 964
Відстрочений податковий актив	26	119 872	583 168
Основні засоби та нематеріальні активи	9	3 362 452	3 927 484
Інші активи	10	2 535 200	2 767 149
Необоротні активи, утримувані для продажу, та активи групи вибуття	11	9 664	292 049
Усього активів		107 465 954	75 165 482
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Кошти, що отримані від Національного банку України	12	—	3 279 437
Кошти банків	12	24 577	30 723
Кошти клієнтів	13	94 326 405	60 547 020
Похідні фінансові зобов'язання	32	265	833 761
Боргові цінні папери, емітовані банком	14	—	1 812
Інші залучені кошти	15	6 771	—
Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток		839 355	112
Резерви за зобов'язаннями	16	433 124	198 926
Інші зобов'язання	17	2 737 459	2 183 652
Субординований борг	18	—	1 961 440
Зобов'язання групи вибуття	11	11 568	11 568
Усього зобов'язань		98 379 524	69 048 451
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ			
Статутний капітал	19	28 726 248	28 726 248
Емісійний дохід та інший дохід за операціями з акціонерами	19	2 367 571	2 367 571
Резервні та інші фонди банку	19	1 868 398	1 868 398
Резерви переоцінки	20	612 092	347 559
Непокритий збиток		(24 487 879)	(27 192 745)
Усього власного капіталу		9 086 430	6 117 031
Усього пасивів		107 465 954	75 165 482

Затверджено до випуску та підписано

 Ступак О.В.
 Голова Правління

 Савенко О.В.
 Головний бухгалтер

4 грудня 2024 року

**Звіт про прибутки і збитки та інший сукупний дохід (Звіт про фінансові результати)
за рік, що закінчився 31 грудня 2023 року**

У тисячах гривень	Примітки	2023 рік	2022 рік
Процентні доходи	21	11 118 411	11 739 892
Процентні витрати	21	(5 643 882)	(4 687 040)
Чистий процентний дохід	21	5 474 529	7 052 852
Чисте збільшення резерву під зменшення корисності процентних фінансових активів	4, 5, 6, 7	(2 206 019)	(12 249 830)
Чисті процентні доходи за вирахуванням резерву під зменшення корисності процентних фінансових активів		3 268 510	(5 196 978)
Комісійні доходи	22	4 692 425	4 318 792
Комісійні витрати	22	(2 347 665)	(1 476 376)
Чистий прибуток/(збиток) від операцій із фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток		9 668	(49 804)
Результат від перекласифікації переоцінки боргових фінансових інструментів, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	22	93 091	74 588
Чистий збиток від модифікації фінансових активів	6	(907 727)	(1 092 316)
Результат від припинення визнання фінансових активів		(283 561)	(116 233)
Результат від припинення визнання фінансових зобов'язань	23	2 747 925	9 533
Чистий збиток від модифікації фінансових зобов'язань		(959)	—
Чисте (збільшення)/зменшення резерву під знецінення інших фінансових активів	10	119 546	(450 892)
Чисте (збільшення)/зменшення резервів за зобов'язаннями	16	(149 960)	114 687
Чистий прибуток/(збиток) від операцій з похідними фінансовими інструментами		643 865	(1 495 785)
Чистий прибуток від операцій з іноземною валютою		700 092	1 082 464
Переоцінка іноземної валюти		36 011	2 951 899
Результат від переоцінки об'єктів інвестиційної нерухомості	8	429 610	54 380
Витрати від зменшення корисності активів на продаж	11	—	(7 233)
Збитки від вибуття необоротних активів, утримуваних для продажу, у тому числі від примусового відчуження	11	—	(498 380)
Інші операційні доходи та витрати	24	(156 521)	155 143
Адміністративні витрати	25	(4 994 774)	(5 286 092)
Прибуток/(збиток) до оподаткування		3 899 576	(6 908 603)
Податок на прибуток	26	(1 195 197)	(201 560)
Прибуток/(збиток) за рік		2 704 379	(7 110 163)
ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД			
ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД, ЩО НЕ БУДЕ РЕКЛАСИФІКОВАНИЙ В ПРИБУТОК/(ЗБИТОК)			
Переоцінка основних засобів		(214 927)	356 676
Податок на прибуток, що не буде рекласифікований в прибуток/(збиток)	20	28 215	(64 201)
ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД, ЩО БУДЕ РЕКЛАСИФІКОВАНИЙ В ПРИБУТОК/(ЗБИТОК)			
Переоцінка цінних паперів, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	20	602 118	28 729
Податок на прибуток, що буде рекласифікований в прибуток/(збиток)	20	(150 386)	—
Всього інший сукупний дохід після оподаткування за рік		265 020	321 204
Всього сукупного доходу за рік		2 969 399	(6 788 959)
Базовий та розводнений прибуток/(збиток) на акцію (гривень)	27	0.009	(0.025)

Затверджено до випуску та підписано

Ступак О.В.

Голова Правління

4 грудня 2024 року

Савенко О.В.

Головний бухгалтер

Примітки на сторінках 6-76 є невід'ємною частиною цієї фінансової звітності

Додаток В

Фінансова звітність за 2024 рік АТ «Сенс Банк»

АТ «СЕНС БАНК» Фінансова звітність за 2024 рік

Звіт про фінансовий стан (Баланс)
на 31 грудня 2024 року

У тисячах гривень	Примітки	2024 рік	2023 рік
АКТИВИ			
Грошові кошти та їх еквіваленти	4	35 996 656	44 438 105
Кредити та заборгованість банків	5	6 427 626	4 179 189
Кредити та заборгованість клієнтів	6	42 577 142	32 858 585
Інвестиції в цінні папери	7	30 616 639	18 732 879
Похідні фінансові активи	30	1 774	-
Інвестиційна нерухомість	8	1 188 923	1 229 923
Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток	24	194 131	85
Відстрочений податковий актив	24	96 656	119 872
Основні засоби, нематеріальні активи та активи з права користування	9	3 360 295	3 362 452
Інші активи	10	3 244 031	2 535 200
Необоротні активи, утримувані для продажу, та активи групи вибуття	11	10 664	9 664
Усього активів		123 714 537	107 465 954
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Кошти банків	12	25 235	24 577
Кошти клієнтів	13	107 122 384	94 326 405
Похідні фінансові зобов'язання	30	756	265
Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток	24	1 568 043	839 355
Інші залучені кошти	14	662 827	6 771
Резерви за зобов'язаннями	15	587 321	433 124
Інші зобов'язання	16	2 844 756	2 737 459
Зобов'язання групи вибуття	11	11 669	11 568
Усього зобов'язань		112 822 991	98 379 524
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ			
Статутний капітал	17	28 726 248	28 726 248
Емісійний дохід	17	2 367 571	2 367 571
Резерви та інші фонди банку	17	1 868 398	1 868 398
Резерви переоцінки	18	655 465	612 092
Непокритий збиток		(22 726 136)	(24 487 879)
Усього власного капіталу		10 891 546	9 086 430
Усього пасивів		123 714 537	107 465 954

Затверджено до випуску та підписано

Ступак С.В.

Голова Правління

30 квітня 2025 року

Савенко О.В.
Головний бухгалтер

АТ «СЕНС БАНК»

Фінансова звітність за 2024 рік

Звіт про прибутки і збитки та інший сукупний дохід (Звіт про фінансові результати)
за рік, що закінчився 31 грудня 2024 року

У тисячах гривень	Примітки	2024 рік	2023 рік
Процентні доходи за фінансовими активами, які обліковуються за амортизованою вартістю та за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	19	14 511 880	11 112 771
Процентні доходи за фінансовими активами, які обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	19	152 628	5 640
Всього процентних доходів	19	14 664 508	11 118 411
Процентні витрати	19	(7 343 611)	(5 643 882)
Чистий процентний дохід	19	7 320 897	5 474 529
Чисте збільшення резерву під зменшення корисності процентних фінансових активів	4, 5, 6, 7	178 520	(2 206 019)
Чисті процентні доходи за вирахуванням резерву під зменшення корисності процентних фінансових активів		7 499 417	3 268 510
Комісійні доходи	20	4 525 001	4 692 425
Комісійні витрати	20	(2 359 055)	(2 347 685)
Чистий прибуток від операцій із фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток		43 904	9 668
Чистий прибуток від перекласифікації переоцінки боргових фінансових інструментів, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	20	322 656	93 091
Чистий збиток від модифікації фінансових активів	6	(695 763)	(907 727)
Чистий збиток від припинення визнання фінансових активів		(224 231)	(283 561)
Чистий прибуток від припинення визнання фінансових зобов'язань	21	1 981	2 747 925
Чистий збиток від модифікації фінансових зобов'язань		(684)	(959)
Чисте (збільшення)/зменшення резерву під знецінення інших фінансових активів	10	26 423	119 546
Чисте (збільшення)/зменшення резервів за зобов'язаннями	16	(64 578)	(149 960)
Чистий прибуток/(збиток) від операцій з похідними фінансовими інструментами		(8 035)	643 865
Результат від операцій з іноземною валютою		526 258	700 092
Переоцінка іноземної валюти		28 719	36 011
Результат від переоцінки об'єктів інвестиційної нерухомості	8	-	429 610
Інші операційні доходи	22	300 271	468 729
Інші операційні витрати	22	(434 314)	(625 250)
Адміністративні витрати	23	(5 750 409)	(4 994 774)
Прибуток до оподаткування		3 737 561	3 899 576
Податок на прибуток	24	(1 975 818)	(1 195 197)
Прибуток за рік		1 761 743	2 704 379
ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД			
ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД, ЩО НЕ БУДЕ РЕКЛАСИФІКОВАНИЙ В ПРИБУТОК / (ЗБИТОК)			
Переоцінка основних засобів		(100 720)	(214 927)
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом, що не буде рекласифікований в прибуток / (збиток)	18	25 180	28 215
ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД, ЩО БУДЕ РЕКЛАСИФІКОВАНИЙ В ПРИБУТОК / (ЗБИТОК)			
Чиста зміна справедливої вартості та очікуваних кредитних збитків за цініми паперами, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	18	158 550	602 118
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом, що буде рекласифікований в прибуток / (збиток)	18	(39 637)	(150 386)
Всього інший сукупний дохід після оподаткування за рік		43 373	265 020
Усього сукупного доходу за рік		1 805 116	2 969 399
Базовий та розподілений прибуток на акцію (гривень)	25	0.006	0.009

Затверджено до випуску та підписано

Ступак О.В.
Голова ПравлінняСавенко О.В.
Головний бухгалтер

30 квітня 2025 року